

**Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Σχολή Επιστημών της Αγωγής
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Προσχολική Εκπαίδευση»
Κατεύθυνση: Γλωσσικός Γραμματισμός
και Πολυγραμματισμοί στην Προσχολική Εκπαίδευση**

Θέμα:

**Η διάκριση μεταξύ του γλωσσικού και του ορθογραφικού
λάθους στον λόγο των φυσικών ομιλητών της Ελληνικής.
Μια θεωρητική σύνθεση.**

***Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία
Βασιλική Καντζέλη***

**Συμβουλευτική επιτροπή
Επιβλέπουσα: Τσιτσανούδη-Μαλλίδη Νικολέττα**

Μέλη: Παπαδοπούλου Σμαράγδα, Σπανάκη Μαριάννα

**Οκτώβριος,
Ιωάννινα 2018**

Ευχαριστίες

Για την παρούσα μεταπτυχιακή εργασία, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κυρία Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, για την καθοδήγηση και την αμέριστη στήριξη που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια των ακαδημαϊκών μου σπουδών και ειδικότερα κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας. Συγχρόνως, θα ήθελα να ευχαριστήσω τις καθηγήτριες Μαριάννα Σπανάκη και Σμαράγδα Παπαδοπούλου, οι οποίες με τίμησαν με την αποδοχή της πρόσκλησης και τη συμμετοχή τους στην επιτροπή αξιολόγησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Από καρδιάς ευχαριστώ τους γονείς, τον αδερφό και τον σύζυγό μου για την υπομονή, την αγάπη και την συνολική υποστήριξη που μου παρείχαν. Τέλος, ευχαριστώ όλο το διδακτικό επιστημονικό προσωπικό του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών για τις γνώσεις που μου μετέδωσαν, κατά την φοίτησή μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα της σχολής Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Με ειλικρινή εκτίμηση

Βασιλική Καντζέλη

Περίληψη

Η γλώσσα ως ζωντανός οργανισμός εξελίσσεται διαρκώς, μέσα από αλληλεπιδράσεις που δέχεται από τις ομιλούσες βιολογικές υπάρξεις. Η χρήση της ωστόσο, ενδεχομένως να ποικίλει κάθε φορά ανάλογα με το μορφωτικό ή επικοινωνιακό επίπεδο του ομιλητή ή του κοινού στο οποίο απευθύνεται. Ταυτόχρονα, οι μεταβολές των κοινωνικοπολιτισμικών και οικονομικών δεδομένων μιας χώρας δύνανται να διαμορφώσουν τις σημασιολογικές ή μορφολογικές χρήσεις της γλώσσας. Η διαμόρφωση αυτή πραγματοποιείται μέσα από αλλαγές στην ερμηνεία μιας λέξης (αλλαγή νοήματος) ή μέσα από την απόκλιση από την κλασσική ορθογραφική ή μορφοσυντακτική νόρμα που συνοδεύει την ίδια λέξη. Θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε έναν πρώτο ισχυρισμό, που ασφαλώς χρήζει επιστημονικής τεκμηρίωσης, πως το γλωσσικό ζήτημα που τόσο πολύ απασχόλησε τη χώρα στις αρχές του περασμένου αιώνα, επανέρχεται σήμερα, λαμβάνοντας μια νέα μορφή. Η μορφή αυτή, αντικαθιστά το πεπαλαιωμένο δίπολο καθαρεύουσας - δημοτικής και εγκαθιστά στη θέση του μια νέα τάση αμφιταλάντευσης, αυτής του λάθους. Πρόκειται ασφαλώς για μία πρώτη κατάθεση, η οποία, όπως προαναφέρθηκε, εκκρεμεί να ελεγχθεί επιστημονικά στο άμεσο μέλλον.

Στην παρούσα εργασία θα εξετάσουμε τις έννοιες γλωσσικό και ορθογραφικό λάθος μέσα από μια βιβλιογραφική ανασκόπηση. Στο πρώτο μέρος θα αποσαφηνίσουμε τις έννοιες του λάθους και θα πραγματοποιήσουμε μια ιστορική αναδρομή στο γλωσσικό ζήτημα της περιόδου 1900-1976 και στις απόψεις που διατύπωσαν οι διανοούμενοι της εποχής. Στο δεύτερο μέρος, θα προχωρήσουμε σε μια εκτενέστερη περιγραφή της νέας μορφής που λαμβάνει το ζήτημα αυτό σήμερα και θα διακρίνουμε τα συνηθέστερα λάθη ή αποκλίσεις στη μορφή και την έκφραση της γλώσσας των φυσικών ομιλητών της ελληνικής.

Λέξεις κλειδιά: γλωσσικό λάθος, ορθογραφικό λάθος, γλωσσικό ζήτημα, φυσικός ομιλητής, απόκλιση

Abstract

Language as a living organism is constantly evolving through interactions that it receives from the talking biological beings. However, its use may vary, depending on the educational or communication level of the speaker or the target audience. At the same time, changes in a country's socio-cultural and economic data can shape the semantic or morphological uses of the language. This is done through changes in the interpretation of a word (change of meaning) or through the deviation from the classical spelling or morphism norm that accompanies the same word. We could argue that the language issue that so much concerned the country at the beginning of the last century is coming back today, taking a new form. This form replaces the obsolete dipole between “katharevousa” and the folk language as it installs in its place a new tendency, this of error.

In this paper we will look at the concepts of linguistic and spelling mistakes through a bibliographic review. In the first part we will clarify the concepts of error and we will make a historical review of the linguistic issue of the period 1900-1976 and the views expressed by the intellectuals of the time. In the second part, we will proceed to a more extensive description of the new form taking this issue today and we will distinguish the most common mistakes or deviations in the form and expression of the language of natural speakers in Greek.

Keywords: language error, spelling error, language issue, natural speaker, deviation

Πίνακας περιεχομένων

1. Εισαγωγή	7
Πρώτο μέρος – Θεωρητικό πλαίσιο.....	10
1.1. Η γλώσσα ως χαρακτηριστικό γνώρισμα του ανθρώπου	11
1.1.1 Προφορικός και γραπτός λόγος: ομοιότητες και διαφορές	14
1.2. Ορισμός της έννοιας «λάθος».....	17
1.2.1. Ορθογραφικό λάθος	19
1.2.2. Γλωσσικό λάθος	21
1.3. Το γλωσσικό ζήτημα.....	23
1.4 Ο ρόλος της Νεολογίας. Προς μία «νέα μορφή» ενός «νέου γλωσσικού ζητήματος»;	26
Δεύτερο μέρος - Όψεις, απεικονίσεις και «είδη» λαθών.....	28
2.1. Διάκριση γλωσσικών λαθών - Λάθη κατά τον προφορικό λόγο.....	29
2.2.1. Λάθη στην σημασία και την έκφραση	30
2.2.2. Λάθη σύνταξης	34
2.2.3. Λάθη επικοινωνίας.....	36
2.2.4. Λάθη σε σχέση με τη γλώσσα των ΜΜΕ	39
2.3.1. Διάκριση ορθογραφικών λαθών - Λάθη κατά τον γραπτό λόγο.....	44
2.3.2. Κατά τη χρήση των ρημάτων.....	46
2.3.3. Κατά τη χρήση των ουσιαστικών και των επιθέτων	51
2.3.4. Κατά τη χρήση των επιρρημάτων	54
2.3.5. Ως προς τα σημεία στίξης.....	56

2.3.6. Περιπτώσεις απλοποιήσεων	59
Τρίτο μέρος: Η διδασκαλία της γλώσσας - Ορισμένες προτάσεις	62
3.1. Εκπαιδευτικές προτάσεις για την διδασκαλία της γλώσσας	63
3.2. Ο ρόλος του νηπιαγωγείου	67
Τέταρτο μέρος: Τα συμπεράσματα της μελέτης	69
4.1. Συμπεράσματα-Διαπιστώσεις	70
4.1.2. Επίλογος	72
Βιβλιογραφία	73
Παράρτημα.....	78

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία, μέρος των μεταπτυχιακών μου σπουδών, έχει ως θέμα: *«Η διάκριση μεταξύ του γλωσσικού και του ορθογραφικού λάθους στον λόγο των φυσικών ομιλητών της Ελληνικής. Μια θεωρητική σύνθεση»*. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017, το μεταπτυχιακό μάθημα *«Ελληνική γλώσσα, παρελθόν-παρόν και μέλλον»*, υπήρξε καθοριστικό για την επιλογή του θέματος της μετέπειτα εργασίας μου. Στο πλαίσιο του μαθήματος, είχα την ευκαιρία να γνωρίσω τις έννοιες *«γλωσσικό λάθος»*, *«γλωσσική απόκλιση»*, *«νεολογισμός»* και πολλές ακόμα, μέσα από την προτεινόμενη βιβλιογραφία αλλά και μέσα από την παρατήρηση της γλώσσας των διαφημίσεων και του διαδικτύου. Η παρότρυνση της καθηγήτριάς μου να αναζητήσω τα χαρακτηριστικά εκείνα που καθιστούν ένα νεολογισμό - λέξη, κέντρισε το ενδιαφέρον μου αρκετά, ώστε να αποτελέσει στη συνέχεια αφορμή για το θέμα της εργασίας μου.

Η εργασία αυτή αναπτύσσεται σε τέσσερα μέρη. Το πρώτο μέρος, αποτελεί το θεωρητικό πλαίσιο και περιλαμβάνει την αποσαφήνιση των όρων και μια ιστορική αναδρομή του γλωσσικού ζητήματος, ενώ επιχειρείται και μια αναγωγή του ζητήματος στα σημερινά δεδομένα. Το δεύτερο μέρος εμπεριέχει τις απεικονίσεις των γλωσσικών αποκλίσεων, όπως αυτές έχουν προκύψει από την βιβλιογραφία. Στο τρίτο μέρος, έχουν συμπεριληφθεί ορισμένες εκπαιδευτικές προτάσεις, αναφορικά με το ζήτημα της διδασκαλίας της γλώσσας στο νηπιαγωγείο, καθώς και τα συμπεράσματα της μελέτης.

Στο θεωρητικό κομμάτι, το οποίο αποτελείται από επτά υποενότητες, περιλαμβάνονται οι ορισμοί των εννοιών, όπως αυτοί έχουν διατυπωθεί από καταξιωμένους φιλόλογους και γλωσσολόγους, αναφορικά με την θεματική του λάθους. Παράλληλα, διακρίνουμε τα βασικά σημεία διαφοροποίησης του προφορικού λόγου από τον γραπτό, με σκοπό να κατανοήσουμε καλύτερα την αιτία του λάθους και τον ρόλο που διαδραματίζει το κάθε είδος, σε μια ενδεχόμενη γλωσσική αλλαγή. Στις τελευταίες ενότητες του θεωρητικού μέρους, γίνεται μια ιστορική ανασκόπηση του γλωσσικού προβλήματος που απασχόλησε την ακαδημαϊκή και όχι μόνο κοινότητα κυρίως στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου}

αιώνα, μέχρι και την οριστική επίλυσή του το 1976 από την κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή, όταν η Βουλή των Ελλήνων ενέκρινε παμφηφεί τον νέο εκπαιδευτικό νόμο, με τον οποίο η δημοτική καθιερώθηκε σε όλες τις βαθμίδες των σχολείων της γενικής Εκπαίδευσης. Κοντολογίς, επιχειρώ την δημιουργία ενός παραλληλισμού, ανάμεσα στην διαχρονική πάλη της ελληνικής γλώσσας με τους γραμματικούς κανόνες και της αυξανόμενης τάσης για «*αναδημιουργία*» της γλώσσας, που παρατηρείται σήμερα, μέσα από γλωσσικά δάνεια, νεολογισμούς ή νοηματικές παραλλαγές, τόσο κατά τον προφορικό όσο και κατά τον γραπτό λόγο.

Στο δεύτερο μέρος, ακολουθεί η διάκριση των λαθών σε δύο είδη, τα γλωσσικά λάθη και τα ορθογραφικά, ενώ και οι δύο κατηγορίες απαρτίζονται από τέσσερις και πέντε υποενότητες αντίστοιχα. Στις ενότητες του πρώτου κεφαλαίου, διακρίνονται τα γλωσσικά λάθη και τα είδη τους, ενώ η κατηγοριοποίηση των ορθογραφικών λαθών έπεται στο δεύτερο κεφάλαιο με την ίδια ακριβώς δομή. Το πρώτο μέρος κάθε ενότητας περιλαμβάνει την διάκριση του είδους του λάθους και εν συνεχεία παρατίθενται τα είδη μέσα από τα οποία μπορεί να προκύψει και να γίνει αντιληπτό το σφάλμα μέσα στον γραπτό λόγο. Η ανάλυση των εννοιών γίνεται με την παράθεση παραδειγμάτων σε όλες τις υποκατηγορίες με σκοπό την, όσο το δυνατόν, σαφέστερη απόδοση των όρων. Σε δεύτερο επίπεδο, προχωρώ σε μια τυπική κατηγοριοποίηση των συχνότερων λαθών και αποκλίσεων που συναντούμε στη Νέα Ελληνική γλώσσα, τα οποία αποδίδονται μέσα από πίνακες, με σκοπό τη βέλτιστη κατανόηση. Η διάκριση των αποκλίσεων γίνεται σε δύο άξονες και συγκεκριμένα τα *λάθη μορφής* και τα *λάθη περιεχομένου*, παραθέτοντας και τα ανάλογα παραδείγματα.

Το τρίτο μέρος, περιλαμβάνει εκπαιδευτικές προτάσεις για την διδασκαλία της γλώσσας σε παιδιά (φυσικούς ομιλητές της Ελληνικής), εστιάζοντας κυρίως στην περίοδο φοίτησής τους κυρίως στο νηπιαγωγείο. Πιο συγκεκριμένα, οι προτάσεις αυτές αφορούν την διαχείριση και κυρίως την κατανόηση της πηγής του λάθους στους μαθητές, με στόχο την χρήση του ως μέσο αντίληψης του γνωστικού επιπέδου του μαθητή, με στόχο την προσαρμογή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στα εκάστοτε γλωσσικά δεδομένα. Επιπρόσθετα, αναφέρομαι στο ρόλο του εκπαιδευτικού κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και κατά την διδασκαλία της γλώσσας. Στο τέταρτο

μέρος, παραθέτω ορισμένα συμπεράσματα και διαπιστώσεις, όπως αυτά προέκυψαν κατά τη μελέτη της βιβλιογραφίας.

Πρώτο μέρος – Θεωρητικό πλαίσιο

1.1. Η γλώσσα ως χαρακτηριστικό γνώρισμα του ανθρώπου

Η γλώσσα αποτελεί κοινό γνώρισμα όλων των ανθρώπων, ανεξάρτητα από το χρώμα ή τη φυλή. Η εξέλιξη και η διαχείριση του γλωσσικού συστήματος συνδέεται άμεσα με τη νόηση, την ικανότητα δηλαδή του ατόμου να αντιλαμβάνεται έννοιες και νοήματα τα οποία είναι σε θέση να αναλύει, να εξειδικεύει, να ταξινομεί και να εκφράζει μέσα από τη γλώσσα του, είτε προφορικά είτε γραπτά. Όπως αναφέρει ο Μπαμπινιώτης «έτσι εξηγείται -όπως έχει δείξει ο Chomsky- πως ένα μικρό παιδί με περιορισμένη εμπειρία, με μη ανεπτυγμένη ακόμα τη νοητική του ικανότητα, έχει ωστόσο το κατ' εξοχήν διακριτικό γνώρισμα της γλώσσας: τη δημιουργικότητα» (ό.π. 2010: 18). Η δημιουργικότητα αυτή γίνεται έκδηλη μέσα από την παρατήρηση της χρήσης της γλώσσας από ένα παιδί προ-νηπιακής ή νηπιακής ηλικίας. Παρά το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του παιδιού, θα παρατηρήσει κανείς πως είναι σε θέση να δημιουργήσει εντός του γλωσσικού κώδικα, μέσα από την σύνταξη πολλών λογικών προτάσεων. Η τάση αυτή της δημιουργικότητας στη γλώσσα, είναι ένα χαρακτηριστικό που ενυπάρχει καθ' όλη την ζωή του ανθρώπου και προκύπτει μέσα από την ανάγκη για καλλιέργεια ή βελτίωση της γλωσσικής του ικανότητας, ενώ ταυτόχρονα τον βοηθά να διευρύνει ακόμα περισσότερο τους γλωσσικούς του ορίζοντες.

Η γλώσσα αποτελεί ένα «συμβολικό σημειωτικό σύστημα» το οποίο χαρακτηρίζεται από αυθαιρεσία, μετάθεση, παραγωγικότητα και πολυλειτουργικότητα. «Η επικοινωνία μέσω εικονικών και δεικτικών σημειωτικών συστημάτων συνδέεται με τη διαβίωση σε σταθερά περιβάλλοντα, αφού οι άνθρωποι μπορούν να αναγνωρίσουν ενστικτωδώς τις σχέσεις ομοιότητας ή συνάφειας ανάμεσα στα εικονικά ή δεικτικά σημεία και σε έναν αριθμό σταθερών περιβαλλοντικών ερεθισμάτων. Στα συμβολικά συστήματα όμως η επεξεργασία των ερεθισμάτων είναι μη ενστικτώδης και ως εκ τούτου αποτελούν προϋπόθεση για τη διαβίωση σε μεταβλητά περιβάλλοντα» (Θεοδωροπούλου, 2001: 25). Ο άνθρωπος είναι η μοναδική έμβια οντότητα που κατασκεύασε ένα τέτοιο σύστημα σημείων και μάλιστα το εμπλούτισε προοδευτικά, κατά την πορεία της φυσικής εξέλιξης, με το φαινόμενο της σύνταξης.

Παρά τις ομοιότητες που υπάρχουν στον λόγο των φυσικών ομιλητών μιας γλώσσας, δεν μπορούμε παρά να διακρίνουμε και ουσιώδεις διαφοροποιήσεις. Κάθε άνθρωπος διακρίνεται για την ατομική γλωσσική του ταυτότητα ή διαφορετικά το γλωσσικό του ύφος. Στην μελέτη της, η Παπαδοπούλου αναφέρεται στην θεωρία του Buffon για τη σημασία του ύφους: « (...) το ύφος είναι ο άνθρωπος *“The style is the man”*» ενώ προσθέτει: *«Ο τρόπος που μιλάς είναι φυσικός όσο και ο τρόπος που περπατάς... Αν όλοι μιλούσαμε το ίδιο, θα ήταν πολύ βαρετό. Η ζωή θα ήταν αφόρητη, θα είχαμε χάσει την προσωπικότητά μας και αν αυτό γινόταν, θα χάναμε τη μοναδικότητά μας»* (ό.π, 2005: 60-61). Το γλωσσικό ύφος ποικίλει σε κάθε άνθρωπο σχεδόν όσο και η μορφή ή ο χαρακτήρας του, καθώς οι γλωσσικές επιλογές που πραγματοποιούνται από τον καθένα μπορεί να μοιάζουν αρκετά σε σημεία, αλλά σχεδόν ποτέ δεν συμπίπτουν απόλυτα. Μια αιτιολογία γι' αυτή την διαφοροποίηση ενδεχομένως να είναι το γεγονός πως *«αυτό συμβαίνει γιατί οι επιλογές μας έχουν να κάνουν με όλα τα επίπεδα της γλώσσας (φωνητικό, μορφολογικό/γραμματικό, λεξιλογικό, συντακτικό) και με την ιδιαιτερότητα του καθενός μας ως προσώπου (ευαισθησίες, ενδιαφέροντα, μόρφωση, ανάγκες, περιβάλλον, ειδικές συνθήκες κ.α), δηλαδή με πολλές παραμέτρους που είναι δύσκολο να συμπέσουν όλες σε έναν ομιλητή»* (Μπαμπινιώτης, 2010: 112). Μπορούμε να ισχυριστούμε πως το ύφος είναι πράγματι ένα ευδιάκριτο γνώρισμα, αν λάβουμε υπόψη και τη γλώσσα των λογοτεχνών, τα στοιχεία αυτά της γλώσσας που μας κάνουν να ξεχωρίζουμε, για παράδειγμα, ένα ποίημα του Καβάφη από ένα του Σολωμού. Οι γλωσσικές επιλογές που επαναλαμβάνονται κατά τη ροή του λόγου είναι στην πραγματικότητα συνειδητές επιλογές που συνιστούν το ύφος.

Η σύσταση της γλώσσας που επιλέγει να χρησιμοποιήσει ένας ομιλητής στον λόγο του, διαφέρει συχνά, καθώς τα ποικίλα επικοινωνιακά περιβάλλοντα επιτρέπουν πολλαπλές μορφές έκφρασης. Ένα παράδειγμα που μπορούμε να παραθέσουμε, αφορά την επιλογή έκφρασης με ονοματικούς ή ρηματικούς τύπους. Πιο συγκεκριμένα: *«Έτσι, λόγου χάριν, οι ενέργειες, οι πράξεις, οι καταστάσεις δηλώνονται στην Ελληνική (και όχι μόνο) μέσω της κατηγορίας ρημάτων (κρίνω, δίνω, γράφω, απαιτώ, λατρεύω, επιμένω, απονέμω, διορθώνω, αισθάνομαι, στέκομαι κ.λπ. Αλλά ενέργεια/πράξη/κατάσταση μπορούν να δηλώσουν και τα ουσιαστικά που*

παράγονται από ρήματα, τα ρηματικά παράγωγα ουσιαστικά (κρίνω-κρίση, δίνω-δότη-δότηση, γράφω-γραφή-γράψιμο, απαιτώ-απαίτηση, λατρεύω-λατρεία, επιμένω-επιμονή, απονέμω-απονομή, διορθώνω-διόρθωση, αισθάνομαι – αίσθηση, στέκομαι (<ἵσταμαι) -στάση κ.λπ.) (ό.π, 2010: 74).

Η βασική σημασιολογική-επικοινωνιακή διάκριση ανάμεσα στην χρήση ρήματος ή ρηματικού ουσιαστικού, είναι ότι με την χρήση του πρώτου η πληροφορία είναι εξειδικευμένη και εστιάζεται στην πράξη καθαυτή, ενώ υπάρχει σαφής προσδιορισμός του προσώπου και του χρόνου. Με την χρήση του ρηματικού ουσιαστικού δημιουργείται μια απόσταση από την πράξη, η πληροφορία αποκτά καθολικό χαρακτήρα ενώ το ενδιαφέρον εστιάζεται στο γεγονός, χωρίς να περιλαμβάνονται απαραίτητα στοιχεία για το πρόσωπο. Συνεπώς, ο λόγος ενός ομιλητή μπορεί να είναι απρόσωπος ή προσωποποιημένος κάθε φορά, ανάλογα με τις γλωσσικές και υφολογικές επιλογές του ή το επικοινωνιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο καλείται να συνθέσει τον λόγο του.

1.1.1 Προφορικός και γραπτός λόγος: ομοιότητες και διαφορές

Ο προφορικός και ο γραπτός λόγος είναι δυο επικοινωνιακές δραστηριότητες που διαφέρουν αρκετά μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα, *«ο πρώτος έχει στο δυναμικό του πλούσιο φορτίο της ομιλίας για τη μετάδοση των πληροφοριών, ενώ ο δεύτερος μόνο τη σύνταξη, το λεξιλόγιο και τη στίξη»* (Πολίτης, 2001: 58). Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η ομιλία και η γραφή εξυπηρετούν διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας και κατά συνέπεια διαφορετικούς στόχους.

Ο προφορικός λόγος είναι αυθόρμητος, πηγαίος και εξυπηρετεί τις επικοινωνιακές ανάγκες της καθημερινότητας. Συγχρόνως, το είδος αυτό του λόγου αποπνέει οικειότητα, αμεσότητα ενώ συνοδεύεται με ποικίλα παραγλωσσικά ή εξωγλωσσικά γνωρίσματα τα οποία τον καθιστούν ανεπίσημο. Αντίθετα, ο γραπτός λόγος φέρει αυστηρά μορφολογικά και γραμματικά γνωρίσματα, δεν δύναται να διαφοροποιηθεί ανάλογα με τον δέκτη, ενώ συγχρόνως αποτελεί ένα επίσημο είδος έκφρασης, το οποίο είναι προσχεδιασμένο και δομημένο από τον γράφοντα.

Κατά την ομιλία και τη γραφή της ελληνικής γλώσσας παρατηρούνται κάποια λάθη ή αποκλίσεις, τα οποία επαναλαμβάνονται εδώ και αρκετά χρόνια με αποτέλεσμα να δυσχεραίνουν την αντιληπτικότητα του ατόμου αναφορικά με τη σωστή ή λάθος χρήση. Η υιοθέτηση τέτοιων λαθών γραμματικής, συντακτικής ή ορθογραφικής μορφής, συχνά υιοθετούνται από τους φυσικούς ομιλητές στο πλαίσιο της μίμησης του λόγου της δημοσιογραφίας, είτε αυτή είναι σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή, με αποτέλεσμα το λάθος να αποχαρακτηρίζεται και να ισχυροποιείται μέσα από το λόγο του πομπού – αυθεντία. Μια σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στους δυο τρόπους έκφρασης, είναι ο ρόλος του αποδέκτη ή συνομιλητή. Ο προφορικός λόγος επιτρέπει στους συνομιλητές να έχουν σχεδόν άμεση οπτική επαφή, οπότε κατά συνέπεια οι κινήσεις του σώματος το βλέμμα ή η σιωπή βοηθούν στην καλύτερη ερμηνεία του περιεχομένου του λόγου του ομιλούντος. *«Πολύ συχνά το κύριο βάρος της σημασίας του εκφωνήματος φέρουν τα παραγλωσσικά του στοιχεία και όχι το προτασιακό του περιεχόμενο. Μια παρόμοια διεργασία είναι αδύνατο να συμβεί με το γραπτό λόγο, όπου όλα πρέπει να λέγονται ανοιχτά με την εξαίρεση της*

«μουσικής» στίξης (αποσιωπητικά, θαυμαστικό, εισαγωγικά, ερωτηματικό), η οποία εισάγει, με τρόπο μάλλον συμβατικό, σημασίες δεύτερου επιπέδου (υπονοήματα, ειρωνεία, συναισθηματικές σημασίες κ.ά.)» (Πολίτης, 2001: 58).

Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι ο προφορικός λόγος υπερισχύει έναντι του γραπτού σε ότι αφορά τη μετάδοση ενός επικοινωνιακού μηνύματος ζημιώνεται από τον ελάχιστο χρόνο παραγωγής του. Η ταχεία εκφορά του προφορικού λόγου σε συνδυασμό με την βραχυπρόθεσμη μνήμη του ανθρώπου, αναγκάζει τον ομιλητή να αναλογίζεται για το αν εκπληρώθηκαν οι προθέσεις του με όσα έχει ήδη διατυπώσει και ταυτόχρονα να οργανώνει τη συνέχεια του λόγου του, σύμφωνα με το συνολικό σχέδιο της ομιλίας. Επιπλέον, ένας ομιλητής δύναται να χάσει την ισχύ του λόγου του μέσα σε ένα ακροατήριο, καθώς είναι εκτεθειμένος σε ένα σύνολο άλλων ομιλητών, οι οποίοι μπορούν να πάρουν αυθαίρετα το λόγο και να μειώσουν την ποιότητα του αρχικού εγχειρήματος. Τέλος, η πιθανή αποτυχία της επικοινωνιακής πράξης, γίνεται αντιληπτή σχεδόν αμέσως από τον ομιλητή μέσα από την παρατήρηση (π.χ. παράλληλες ομιλίες ή αδιαφορία κοινού) με αποτέλεσμα να ζημιώνεται όλη η επικοινωνιακή πράξη. Στον αντίποδα ο συντάκτης του γραπτού λόγου λειτουργεί μέσα σε χρονική αφθονία, εικάζοντας τις αντιδράσεις των αναγνωστών, καθώς η γραφή είναι μια διαδικασία που απαιτεί χρόνο αλλά έχει μεγάλη διάρκεια ζωής.

Ο γραπτός λόγος συνήθως παρακολουθεί τους χρόνους, όπως διαβάζουμε στον Πολίτη *«της μεγάλης διάρκειας, των νόμων και των κανονισμών, των θρησκευτικών κειμένων, της επιστημονικής σκέψης και της λογοτεχνίας»* (ό.π: 59). Η τελική μορφή του κειμένου δεν αποκαλύπτει στον αποδέκτη την διαδικασία παραγωγής του λόγου, ενώ συγχρόνως απαλλάσσει τον γράφοντα από το άγχος της αποδοχής ή της διακοπής της ροής του λόγου του. Τέλος, ένας παράγοντας ουσιαστικής διαφοροποίησης ανάμεσα στα δύο είδη έκφρασης του λόγου είναι η παρουσία του συνομιλητή. Ο προφορικός λόγος είναι αδύνατο να διεκπεραιωθεί χωρίς την παρουσία συνομιλητή. Το αντίπαλον δέος, είναι αυτό που ανατροφοδοτεί τον ομιλητή για την ροή του λόγου και την ενδεχόμενη διαφοροποίηση του. Στην περίπτωση του συγγραφέα, η ανατροφοδότηση δεν δύναται να είναι άμεση ενώ ο συνομιλητής δεν έχει θέση κατά την παραγωγική διαδικασία. Ο γραπτός λόγος έχει

αποδέκτη, ο οποίος λαμβάνει μια τελειοποιημένη μορφή λόγου χωρίς την παρουσία του δημιουργού της.

Οι λειτουργίες του γραπτού και του προφορικού λόγου διαφέρουν και λόγω της κοινωνικής λειτουργίας που ο καθένας από τους δυο επιτελεί. Σαφέστερα, ο προφορικός λόγος είναι ο λόγος μέσα από τον οποίο οι ομιλητές συγκροτούν την κοινωνική τους ταυτότητα και παίζουν τους κοινωνικούς τους ρόλους στο πλαίσιο κάθε «*συνομιλιακής διεπίδρασης*», με αποτέλεσμα να θεμελιώνονται και να διατηρούνται (ή να υπονομεύονται) οι διανθρώπινες σχέσεις. Επιπλέον είναι ο λόγος της φατικής επικοινωνίας¹, δηλαδή της επικοινωνίας που υποχωρεί το κυριολεκτικό νόημα με σκοπό την οικειότητα, την διαπραγμάτευση της γνώμης και την ανταλλαγή συναισθημάτων. Ο γραπτός λόγος αντίθετα χαρακτηρίζεται από μια «*αποθηκευτική λειτουργία*», δηλαδή βασίζεται στην προγραμματισμένη καταχώρηση πληροφοριών μέσα στο κείμενο, γεγονός που μειώνει την ανθρώπινη επικοινωνία. Τέλος, ο γραπτός λόγος είναι ο λόγος διανομής πληροφοριών που καταξιώνεται κοινωνικά, επειδή ξεπερνά την παροδικότητα και γίνεται λόγος μεγάλης διάρκειας.

¹Φατική λειτουργία [phaticfunction]: Κατά τον Jakobson, μία από τις έξι λειτουργίες που επιτελεί η γλώσσα, νοούμενη ως πράξη επικοινωνίας. Η φατική λειτουργία έχει ως στόχο να εγκαταστήσει και να διατηρήσει «ανοιχτή» την επαφή ανάμεσα στον πομπό και στον δέκτη, αλλά και να δείξει ότι αυτή τελείωσε. Τέτοιο ρόλο παίζουν τα εμπρός/λέγετε/ναι της τηλεφωνικής συνομιλίας, τα λοιπόν;, χμ, τι νέα; της καθημερινής λεκτικής διεπίδρασης κλπ., τα οποία κατ' ουσία δεν προσφέρουν πληροφορία αλλά προωθούν την επαφή ανάμεσα στους συμμετέχοντες σε μια επικοινωνιακή κατάσταση.

Από τον Ηλεκτρονικό Κόμβο για την υποστήριξη των διδασκόντων την ελληνική γλώσσα (http://www.komvos.edu.gr/glwssa/Lexiko/lexiko_n.htm)

1.2. Ορισμός της έννοιας «λάθος»

Η γλώσσα δεν αποτελεί αντικείμενο ομοιογενές και στατικό αλλά πολύμορφο και διαρκώς μεταβαλλόμενο. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε, πως η γλώσσα χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία, καθώς διαφοροποιείται ανάλογα με τον τρόπο επικοινωνίας (γραπτή ή προφορική γλώσσα), τις συνθήκες επικοινωνίας (ποιοι, πότε, πού και πώς επικοινωνούν), ο σκοπός της επικοινωνίας κ.ά. Συνεπώς, αναγνωρίζοντας την γλώσσα ως ένα *«πολυεπίπεδο και πολύπλοκο σύστημα το οποίο διαθέτει δημιουργικό χαρακτήρα και έχει τη δυνατότητα άπειρης παραγωγής μηνυμάτων, αυτό σημαίνει ότι είναι αδύνατο να έχουμε απόλυτη ή τέλεια κατοχή από το άτομο ή ομιλητή»* (Μήτσης, 1996: 47).

Απόρροια αυτής της ατελούς κατοχής της γλώσσας είναι το λάθος. Σύμφωνα με τον ορισμό, *«ως γλωσσικό λάθος θα μπορούσε να οριστεί κάθε απόκλιση από τη γλωσσική νόρμα², την οποία μια κοινότητα θέτει ως πρότυπο και την περιβάλλει με το κύρος του κανόνα. Καταρχάς, η νόρμα εξ ορισμού σημαίνει την επικράτηση μιας έναντι των υπολοίπων γλωσσικών ποικιλιών που υπάρχουν σε ένα κράτος. Με αυτή την έννοια θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως λάθη οι αποκλίσεις από τη νόρμα που εμφανίζει μια οποιαδήποτε ποικιλία ή η διάλεκτος της»* (Θεοδωροπούλου και Παπαναστασίου 2001: 199). Ας παρατηρήσουμε κάποια από τα συχνότερα λάθη που συναντούμε τόσο κατά τον γραπτό, όσο και κατά τον προφορικό μας λόγο. Ένα συχνότατο λάθος μορφολογικού επιπέδου, είναι η διατήρηση της εσωτερικής αύξησης στον τύπο της προστακτικής «διέγραψε» αντί του κανονικού «διάγραψε», υπό την επίδραση του τρίτου προσώπου του αορίστου διέγραψε. Ειδικά σήμερα, αρκετοί χρήστες του διαδικτύου συμμετέχουν ή παρατηρούν διάφορα βίντεο που υπάρχουν στα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης (social media), τα οποία αφορούν και στο συγκεκριμένο λάθος (βλ. Παράρτημα, 2). Επιπρόσθετα, στο επίθετο διεθνής πολύ συχνά γίνεται χρήση της γενικής του

² **Νόρμα** αποτελεί μια τυποποιημένη γλωσσική μορφή η οποία έχει αποκρυσταλλωθεί μέσα από διαδικασίες κωδικοποίησης στις γραμματικές και τα λεξικά μιας γλώσσας (Θεοδωροπούλου, Παπαναστασίου, 2001:199).

«διεθνή» αντί του ορθού «διεθνούς», υπό την επίδραση της γενικής ουσιαστικών, όπως ο μαθητής του μαθητή.

Λάθος συντακτικού επιπέδου, θα μπορούσε να είναι η εκφορά της φράσης “μετά Χριστού” αντί του ορθού «μετά Χριστόν» για παράδειγμα, ενώ πολύ συχνά ως λάθη μπορούν να χαρακτηριστούν και οι εκφορές όπως «πιο ανώτερος», «πιο καλύτερος», οι οποίες ανήκουν σε λάθη *μορφολογικού* αλλά και *συντακτικού* επιπέδου, καθώς διακρίνεται πλεονασμός για τη δήλωση του συγκριτικού βαθμού.

Παράλληλα, υπάρχουν λάθη που αφορούν κυρίως στον προφορικό λόγο και σχετίζονται με την αλληλεπίδραση πομπού και δέκτη, και αναλυτικότερα «*λάθη στις περιπτώσεις αυτές θα μπορούσαν να θεωρηθούν ή από άγνοια ανάμειξη στοιχείων ενός γένους/ είδους με ένα άλλο (π.χ. αφήγηση-επιχειρηματολογία), η ανάμειξη διαφόρων επιπέδων ύφους (λαϊκός λόγος σε επιστημονικό κείμενο), η παραβίαση των κανόνων γλωσσικής συμπεριφοράς σε συγκεκριμένα κοινωνικά συμφραζόμενα, (η χρήση ενικού π.χ. όταν απευθυνόμαστε σε ανώτερο σε περιβάλλον εργασίας). Η εμπλοκή του κοινωνικού παράγοντα μπορεί να ανιχνευθεί και σε κάποια λάθη υπερδιόρθωσης (όταν αυτά δεν γίνονται σκόπιμα προκειμένου να συστήσουν προσωπικό ύφος): π.χ. εξ επί τούτου, λεπτά αντί για λεφτά “χρήματα” (Θεοδωροπούλου & Παπαναστασίου, 2001: 201)». Οι εκφορές αυτές αποτελούν προσπάθεια του ομιλητή να παρουσιάσει τον λόγο του και τον ίδιο ως «μορφωμένο», «λόγιο», να τον ντύσει δηλαδή με έναν «ανώτερο» κοινωνικό μανδύα. Αλλά και τα ηθελημένα λάθη της γλώσσας των νέων, π.χ. «*το καλύτερο*», αποτελούν τεκμήριο εμπλοκής του κοινωνικού παράγοντα στη συγκεκριμένη περίπτωση, η προσπάθεια διαφοροποίησης μιας ιδιαίτερης κοινωνικής κατηγορίας, αυτής των νέων, από τις υπόλοιπες.*

1.2.1. Ορθογραφικό λάθος

Το γλωσσικό λάθος, μπορεί να εκδηλωθεί τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο. Μια όψη του λάθους στον γραπτό λόγο, είναι αυτή της απόκλισης από την ορθογραφία. Πιο συγκεκριμένα, *«ορθογραφία ονομάζεται η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην προφορική μορφή μιας γλώσσας και στη γραπτή της απόδοση, όπως αυτή έχει καθιερωθεί ιστορικά»* (Παπαναστασίου, 2001: 194). Στην ελληνική γλώσσα η ορθογραφία που παγιώθηκε στο Βυζάντιο με θεμέλιο την αρχαία ελληνική γραφή, είναι αυτή που διατηρήθηκε μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Ωστόσο, το πολύπλοκο σύστημα γραφής σε συνδυασμό με τον πολυτονισμό των λέξεων, καθιστούσε αναγκαία μια γλωσσική αναθεώρηση. Η πιο επιτυχημένη αναθεώρηση ήταν αυτή του Μ. Τριανταφυλλίδη, ο οποίος εισήγαγε κάποιες απλουστεύσεις στην υπάρχουσα ορθογραφία, ενώ το μεγάλο βήμα έγινε με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976 και την κατάργηση του πολυτονικού συστήματος το 1982 (ό.π: 194-195).

Κατά συνέπεια, τα περισσότερα λεξικά της χώρας διαμορφώθηκαν με βάση αυτό το ενιαίο ορθογραφικό σύστημα, αποτελώντας έτσι μια επίσημη γλωσσική «νόρμα», σύμφωνα με την οποία κάθε απόκλιση από την παραδεδεγμένη ορθογραφία χαρακτηρίζεται ως γλωσσικό λάθος και συγκεκριμένα, ως ορθογραφικό λάθος. Στην ουσία, το ορθογραφικό λάθος δεν είναι παρά η διαφοροποίηση στη γραφή μιας λέξης, που έχει μια συγκεκριμένη γραμματολογική σύσταση και απεικόνιση. Όπως αναφέρει ο Παπαναστασίου η γλώσσα και η ορθογραφία δεν πρέπει να συγχέονται και αναλυτικότερα *«αυτό σημαίνει ότι εισαγωγή ορθογραφικών ρυθμίσεων ή τροποποιήσεων δεν θίγει την ουσία της γλώσσας, καθώς αφορά μόνο τη γραπτή της αναπαράσταση»* (Παπαναστασίου, 2001: 197-198).

Ωστόσο, οι τροποποιήσεις αυτές της γλώσσας αντιμετωπίστηκαν πάντοτε και αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερο σκεπτικισμό. Δεν είναι λίγοι οι εκπαιδευτικοί που πιστεύουν πως το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας πάσχει, επειδή καταργήθηκε το πολυτονικό σύστημα γραφής της νέας ελληνικής. Ενδεχομένως με την πάροδο των ετών ο αριθμός αυτών των υποστηρικτών να μειώνεται δραστικά, ωστόσο φαίνεται να αναδύεται ένα νέο είδος ενστάσεων, που αφορά τα ορθογραφικά λάθη, τις

γλωσσικές απλοποιήσεις ή ακόμα και τη χρήση των greeklish στα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης.

1.2.2. Γλωσσικό λάθος

«Το γλωσσικό λάθος ορίζεται ως απόκλιση από τη γλωσσική νόρμα που αποτελεί πρότυπο για μία κοινότητα και περιβάλλεται με το κύρος του κανόνα» (Θεοδωροπούλου & Παπαναστασίου, 2001: 199).

Θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε τον ισχυρισμό πως ο συγκεκριμένος ορισμός δεν περιλαμβάνει τις ενδεχόμενες αλλαγές ή παραλλαγές που ενδέχεται «να συνοδεύουν ή να χαρακτηρίζουν τις ποικίλες αποκρυσταλλώσεις των γλωσσικών μορφών κατά τις διαδικασίες της κωδικοποίησής τους στις γραμματικές και τα λεξικά μιας γλώσσας από τη μια και τη ζώσα επικοινωνία των χρηστών της στον οικείο και καθημερινό ή ανεπίσημο λόγο από την άλλη» (Τσιτσανούδη - Μαλλίδη, 2018: 1). Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να κατανοήσουμε πως ο χρόνος καταγραφής των γλωσσικών δεδομένων για την συγκρότηση ενός λεξικού ή ενός εγχειριδίου γραμματικής ή συντακτικού είναι σαφώς προσδιορισμένος. Οι γλωσσικές αλλαγές που δεν συμφωνούν με μια παλαιότερη καταγεγραμμένη πηγή, χαρακτηρίζονται ως γλωσσικά λάθη ή αποκλίσεις.

Ωστόσο, η γλωσσική αλλαγή είναι μια διαδικασία πολυεπίπεδη και επαναλαμβανόμενη, που έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία καταγραφής όλων των παραλλαγών που εντάσσονται στο λόγο των ομιλητών. Η Τσιτσανούδη-Μαλλίδη αναφέρει στο άρθρο της *«Η ζωτικότητα, οι παραλλαγές και η ρευστότητα που ενδημούν ως χαρακτηριστικά στο ζωντανό προφορικό λόγο δεν είναι εύκολο ούτε δυνατό να αποτυπώνονται στα βιβλία του συντακτικού και στα λεξικά»*. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι διαφορετικές εκφορές του λόγου των ομιλητών της γλώσσας, όταν αξιολογούνται μέσα από την κλειστή οπτική των επίσημα καταγεγραμμένων μορφών, να θεωρούνται γλωσσικά λάθη. *«Πρόκειται για αναπόφευκτη συνέπεια στο βαθμό που από τη μία πλευρά έχουμε λόγους εν ζωή ομιλητών και από την άλλη ρυθμιστικά και κλειστά εγχειρίδια που τη στιγμή της έκδοσης παραδίδονται ως «ολοκληρωμένα» και «τελειωμένα» κείμενα»* (ό.π: 2). Τα γλωσσικά λάθη εμφανίζονται αρχικά στον προφορικό λόγο και έπειτα στο γραπτό. Στην πραγματικότητα όμως *«συνιστούν ενδείξεις παραβίασης κανόνων ή αρχών που διέπουν το εσωτερικό γλωσσικό*

σύστημα» και ειδικότερα τη γραμματική της γλώσσας. Υπό το πρίσμα αυτό, κάθε γλωσσικό λάθος είναι στην ουσία του λάθος γραμματικό. Ωστόσο, για την επιστήμη της γλωσσολογίας τα λάθη δεν αποτελούν ενδείξεις αλλοίωσης ή παρακμής της γλώσσας αλλά στοιχεία μοναδικά για την ταυτότητα των ομιλητών. Μέσα από την κατανόηση των λαθών μπορούμε να κατανοήσουμε «τον βαθμό αφομοίωσης των γλωσσικών στοιχείων, τις ελλείψεις, τα κενά, τις χρησιμοποιούμενες στρατηγικές τα αίτια και τους μηχανισμούς παραγωγής του λάθους» (Μήτσης, 2017). Τέλος, οφείλουμε να κατανοήσουμε πως η κατάκτηση της γλώσσας διαφέρει από άτομο σε άτομο και επομένως τα λάθη δεν μπορούν να είναι ίδια κάθε φορά. «Ωστόσο, παρά τη μεγάλη τους ποικιλία, τα γραμματικά λάθη φαίνεται πως δεν αποτελούν τυχαία φαινόμενα αλλά έχουν κάποιας μορφής συστηματικό υπόβαθρο» (ό.π: 2017).

1.3. Το γλωσσικό ζήτημα

Οι αρχές του λεγόμενου γλωσσικού ζητήματος, το οποίο θα μελετήσουμε στην παρούσα ενότητα, έχει ως αφετηρία τα μέσα του 18^{ου} αιώνα. Πρωτοστάτης υπήρξε ο Κερκυραίος σοφός Ευγένιος Βούλγαρις (1716-1806), ο οποίος όπως αναφέρει ο Χριστοδούλου, «αποδοκίμαζε όσους φιλοσοφούντες θέλησαν (...) να χρησιμοποιήσουν την απλή γλώσσα στη διδασκαλία και στα βιβλία τους» (ό.π, 2010: 225). Κατά τη γνώμη του, η κοινή γλώσσα που εξυπηρετούσε την καθημερινή ζωή δεν είχε τη δυνατότητα να αποδώσει με συνέπεια και κομψότητα ανώτερες φιλοσοφικές έννοιες. Ο σκοπός αυτός θα μπορούσε να διεκπεραιωθεί μόνο μέσα από τη γλώσσα των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων. Υποστηρικτές του Βούλγαρι υπήρξαν ο Νεόφυτος Δούκας (περ. 1760-1845) και ο Παναγιώτης Κοδρικάς (1762-1827), οι οποίοι άσκησαν δριμύτατη κριτική στους οπαδούς της Δημοτικής και ιδιαίτερα προς τον Αδαμάντιο Κοραή. Το ζήτημα της γλώσσας υπήρξε πρόσφορο πεδίο αντιπαραθέσεων κατά το 18^ο και 19^ο αιώνα μ.Χ.

Ωστόσο, «οι απαρχές των αντιπαραθέσεων αυτών πρέπει να τοποθετηθούν κατά τους χρόνους του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Η αιτία που έφερε στην επιφάνεια τις βαθιές αυτές διαφορές ήταν η επίμονη αναζήτηση ενός ενιαίου γλωσσικού οργάνου, προκειμένου να συγκροτηθεί μια εθνική παιδεία, καθώς και η συστηματική καλλιέργεια και προβολή της ομιλούμενης γλώσσας από νέες κοινωνικές δυνάμεις, οι οποίες επιχειρούσαν να διαχειριστούν με νέους όρους και με νέα γλώσσα τα ζητήματα της αγωγής και της αυτογνωσίας του έθνους» (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001: 155). Τα δυο αντικρουόμενα κύματα ήταν αυτό της καθαρεύουσας, το οποίο επεδίωκε την επιστροφή της γλώσσας στον αρχαϊσμό και αυτό της δημοτικής ή ομιλούμενης γλώσσας, το οποίο επεδίωκε την καθιέρωση της, σε όλες τις μορφές του λόγου.

Ο Αδαμάντιος Κοραής (1748-1833) αποτέλεσε συστηματικό υποστηρικτή της ομιλούμενης και αφιέρωσε ένα μεγάλο αριθμό έργων στην μελέτη και στην καλλιέργεια της κοινής γλώσσας, με σκοπό να συμβάλλει στην δημιουργία μιας «νεοελληνικής φιλολογίας». Κατά την άποψή του, η γλώσσα θα έπρεπε να

ακολουθήσει την «μέση οδό», απαλλαγμένη από τις υπερβολές του αρχαϊσμού. Κατά την ίδρυση του Ελληνικού κράτους, τα επίσημα κρατικά έγγραφα συντάχθηκαν στη γλώσσα της καθαρεύουσας. Απόρροια αυτής της επιλογής, ήταν ο περεταίρω εξαρχαϊσμός της επίσημης γλώσσας του κράτους έως και τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Κατά το διάστημα 1880 έως 1890, αποκρυσταλλώνονται οι κυρίαρχες απόψεις γύρω από το γλωσσικό ζήτημα. Όπως αναφέρει η Σταυρίδη – Πατρικίου, οι απόψεις αυτές μπορούν να διακριθούν σε τέσσερις κατευθύνσεις: «α) ο περεταίρω εξαρχαϊσμός της καθαρεύουσας, β) η επιστροφή βαθμιδών και αδιακόπως στην ομιλουμένη, γ) διατήρηση και ο εξωραϊσμός της καθαρεύουσας εν αναμονή της εξέλιξης της ομιλουμένης και δ) η καθιέρωση της δημοτικής σε όλες τις μορφές του λόγου» (ό.π: 156). Υποστηρικτές του δημοτικισμού υπήρξαν πολλοί Έλληνες λογοτέχνες όπως ο Ψυχάρης (*Το Ταξίδι μου*, 1888), ο Εμμανουήλ Ροΐδης (*περί της σημερινής ελληνικής γλώσσας*, 1885/*Τα είδωλα*, 1893) καθώς επίσης και ποικίλα έργα της Νέας Αθηναϊκής Σχολής.

Το κίνημα του δημοτικισμού στις αρχές του 20^{ου} αιώνα αποκτά χαρακτήρα εθνικό, πολιτικό, φιλελεύθερο, επιστημονικό και στοχεύει στο γλωσσικό εκσυγχρονισμό. Σημαντικοί υποστηρικτές υπήρξαν ο Αλέξανδρος Πάλλης, ο Αργύρης Εφταλιώτης, η Πηνελόπη Δέλτα κ.ά. Κατά την ίδια περίοδο και σε συνδυασμό με το αίτημα για προσαρμογή της δημοτικής γλώσσας στην εκπαίδευση, εκδίδεται ο *Νουμάς*, 1903-1931 και το *Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου*, 1911-1924. Το 1911, όπως πληροφορούμαστε από το ίδιο άρθρο, ψηφίστηκε συνταγματική διάταξη, η οποία όριζε ότι «*Επίσημος γλώσσα του κράτους είναι εκείνη εις την οποίαν συντάσσεται το πολίτευμα και της ελληνικής νομοθεσίας τα κείμενα*» (Σταυρίδη – Πατρικίου, 2001: 157). Ωστόσο, η προσωρινή κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης (1917) επεδίωξε την πρώτη καθιέρωση της διδασκαλίας της δημοτικής κατά τις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου, προσπάθεια η οποία ματαιώθηκε από την κυβερνητική αλλαγή του 1920. Το 1929 ο Ελευθέριος Βενιζέλος επιχείρησε μια ολοκληρωμένη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, μέσα σε μια κοινωνικοπολιτική περίοδο όπου το εργατικό κίνημα και το ΚΚΕ διαθέτει καθοριστική παρουσία. Αυτό, είχε ως αποτέλεσμα την ταύτιση της δημοτικής γλώσσας με τον ανατρεπτικό λόγο και το ίδιο το ΚΚΕ.

Σημαντική ήταν η επιρροή της νεοελληνικής γραμματικής του Τριανταφυλλίδη, μορφές της οποίας υπήρχαν στα ελληνικά σχολεία τουλάχιστον από το 1976. Όπως αναφέρει ο Mackridge (1999) «*Η γραμματική του Τριανταφυλλίδη αποσκοπούσε περισσότερο στην παρουσίαση των κανόνων μιας γραπτής εκδοχής της δημοτικής και λιγότερο στην περιγραφή της προφορικής γλώσσας. Υιοθέτησε μια αρκετά διαλλακτική στάση απέναντι στους λόγιους τύπους, σε αντίθεση με τους προηγούμενους δημοτικιστές, όπως ο Ψυχάρης, που κατέβαλλαν μεγάλες προσπάθειες για να τους αποκλείσουν από τα έργα τους*». Κατά το 1964 επιχειρήθηκε εκ νέου η εισαγωγή της ομιλούμενης στην εκπαίδευση. Και πάλι η απόπειρα αυτή απέτυχε, λόγω του καθεστώτος της δικτατορίας του 1967. Η επίλυση του γλωσσικού ζητήματος επήλθε θεσμικά, με την απόφαση της γλωσσικής διάταξης από το σύνταγμα του 1974, όπως επίσης και από τα νομοθετικά μέτρα που λήφθηκαν από την κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή (1976) και του Ανδρέα Παπανδρέου (1982).

1.4. Ο ρόλος της Νεολογίας. Προς μία «νέα μορφή» ενός «νέου γλωσσικού ζητήματος»;

Το γλωσσικό ζήτημα έχει επανέλθει στον 21^ο αιώνα, με μια μορφή παραλλαγμένη από εκείνη των προηγούμενων αιώνων. Ασφαλώς, ανάμεσα σε γλωσσολόγους και φιλόλογους η αψιμαχία παραμένει εν μέρει, καθώς η γλώσσα υπόκεινται σε όλο και περισσότερες ορθογραφικές απλοποιήσεις κατά την απεικόνιση και εκφορά των λέξεων και συνεπώς διπλοτυπίες, οι οποίες σύμφωνα με το διαδικτυακό άρθρο του Ρέττου (2017) , προκύπτουν μερικώς από το γεγονός ότι *«(...) με την επιβολή της δημοτικής το 1976, ουσιαστικά δεν καταργήθηκε η καθαρεύουσα, απλά το κράτος δημιούργησε μία καινούργια απλοποιημένη καθαρεύουσα, δηλαδή τη δημοτική ως καθαρεύουσα»*. Στο δεύτερο μέρος της παρούσας εργασίας, πράγματι παρατηρούμε την ύπαρξη αρκετών διπλών τύπων, οι οποίοι προκύπτουν από την συνύπαρξη καθαρεύουσας και δημοτικής, ενώ δεν έχει αποσαφηνιστεί η ύπαρξη σωστού ή εσφαλμένου τύπου.

Ταυτόχρονα, ο πυρήνας του ζητήματος αφορά και την ευρύτατη χρήση των ξένων λέξεων σε αντικατάσταση των ελληνικών, τόσο κατά τον προφορικό λόγο όσο και κατά το γραπτό λόγο και ασφαλώς, τη χρήση νεολογισμών³. Η λεξιπλασία ή σε διαφορετική διατύπωση, οι νεολογισμοί, αν και απασχόλησαν σημαντικά τους μελετητές κατά το παρελθόν, έχουν επανέλθει στο προσκήνιο και αποτελούν την τελευταία «εξέλιξη» του γλωσσικού ζητήματος. Το ζήτημα των νεολογισμών είναι παγκόσμιο, *«είναι ένα φαινόμενο που υπήρξε και θα υπάρχει σε όλες τις γλώσσες, από τη στιγμή που οι ομιλητές μιας γλώσσας έρχονται σε επαφή με ομιλητές μιας άλλης»* (Παπαναστασίου, 2001: 45). Οι αιτίες για τις οποίες ένας ομιλητής θα οδηγηθεί στη νεολογία ποικίλουν. Η Τσιτσανούδη-Μαλλίδη στο άρθρο της *«Νεολογισμοί της δημόσιας σφαίρας: Από τη βάση της χρήσης στην ταχεία ωρίμανση των 'trumponomics': Μια προσέγγιση με ιδεολογικό προσανατολισμό»*,

³ **Νεολογισμός** ο [neolojizμός] Q17: (γλωσσ.) αποτέλεσμα, προϊόν νεολογίας, λέξη ή έκφραση που έχει δημιουργηθεί πρόσφατα και είναι προϊόν σύνθεσης παλαιών στοιχείων της γλώσσας ή δάνειο ξένης γλώσσας (από την ιστοσελίδα Πύλη για την Ελληνική γλώσσα http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=νεολογισμός&dq=)

αναφέρει πώς νεολογισμοί υπήρξαν πολλές από τις λέξεις που σήμερα χρησιμοποιούμε ως «ελληνικές», οι οποίες στην πραγματικότητα αποτελούν γλωσσικά δάνεια, τα οποία με την πάροδο του χρόνου εντάχθηκαν σε ένα οικείο φωνολογικό ή γραμματικό σύστημα. Επιπρόσθετα, νεολογισμοί δύνανται να προκύψουν από την ανάγκη κάλυψης εννοιών που απουσίαζαν ή ήταν δύσκολο να περιγραφούν από το υπάρχον λεξιλόγιο (ό.π., 2018: 4-5). Αναπόσπαστο κομμάτι της γλωσσικής εξέλιξης μέσω της γλωσσοπλασίας, αποτελεί η γλώσσα των νέων, η οποία διαμορφώνει σημαντικά την ομιλούμενη. Πιο συγκεκριμένα, *«(...) παραλλαγές και αλλοιώσεις του υπάρχοντος γλωσσικού συστήματος, παραφράσεις λέξεων και μεταβολή νοημάτων μπορούν να υιοθετηθούν, κυρίως από τη νεολαία στο πλαίσιο της μόδας ή απλούστερα της ανάγκης για γλωσσική απόκλιση από την καθεστηκυία τάξη, απόκλιση η οποία μπορεί να προσλαμβάνει ακόμη και ιδεολογικό χαρακτήρα»* (ό.π: 2012).

Οφείλουμε ωστόσο να επισημάνουμε, πως οι νεολογισμοί δεν εισάγονται αυθαίρετα στην επίσημη γλώσσα, αλλά μεσολαβεί ένα μεγάλο διάστημα ελέγχου και παρατήρησης από τους συντάκτες των λεξικών, με σκοπό να παρατηρηθεί η υιοθέτηση της νέας λέξης από τους χρήστες της γλώσσας και η «αντοχή» στο χρόνο. Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις που ένας νεολογισμός δημιουργείται από έναν ομιλητή και αποτελεί προσωπικό του υφολογικό στοιχείο ή ιδιόλεκτο. Πολύ συχνά δημιουργούνται αντιπαραθέσεις ως προς την ορθότητα ή μη μιας νέας λέξης, τόσο ανάμεσα σε απλούς πολίτες όσο και ανάμεσα σε ακαδημαϊκούς. Τελικό λόγο εντούτοις, φαίνεται να κατέχει το σύνολο του πληθυσμού και το κατά πόσο γίνεται χρήση του νεολογισμού στη δημόσια σφαίρα.

Δεύτερο μέρος - Όψεις, απεικονίσεις και «είδη» λαθών

2.1. Διάκριση γλωσσικών λαθών - Λάθη κατά τον προφορικό λόγο

Τα γλωσσικά λάθη χωρίζονται σε αυτά που αφορούν το γλωσσικό σύστημα (στο φωνητικό/φωνολογικό, στο μορφολογικό, στο συντακτικό, στο σημασιολογικό και λεξιλογικό επίπεδο), σε λάθη που αφορούν τη χρήση της γλώσσας (αφορούν κυρίως τον προφορικό λόγο και για την ερμηνεία τους είναι αναγκαία η κατανόηση και των κοινωνικών συμφραζομένων), αλλά και σε λάθη που αφορούν στη γραπτή μορφή της γλώσσας (ορθογραφικά λάθη) και οφείλονται στη λεγόμενη «*ιστορική ορθογραφία*» (Θεοδωροπούλου & Παπαναστασίου, 2001: 200-202).

Ο Σετάτος, διαχωρίζει τα «*λάθη κατά τη γλωσσική δραστηριότητα*» σε ορισμένα είδη. Πιο συγκεκριμένα, διακρίνει τα ορθογραφικά, αναγνωστικά, ακουστικά, αρθρωτικά λάθη, αλλά και τα λάθη κατανόησης και καταστάσεως επικοινωνίας. Στα λάθη της «*γλωσσικής περιοχής*» περιλαμβάνονται τα φωνολογικά/φωνητικά, μορφολογικά, συντακτικά, σημασιολογικά λάθη, οι αναμειξεις και οι παραφθορές, τα λάθη λεξιλογικής επιλογής και αυτά της γραπτής μορφής. Στο πεδίο της κοινωνιογλωσσολογίας και της διαλεκτολογίας τοποθετούνται οι ατομικές (ιδιολεκτικές) και ομαδικές αποκλίσεις από την κοινή νεοελληνική γλώσσα (ό.π., 1991: 26-28). Ταυτόχρονα, μπορούμε να διακρίνουμε τα δικαιολογημένα λάθη, τα οποία έχουν καθιερωθεί και δεν γίνονται αισθητά, καθώς και τα «*λάθη που δεν γίνονται ποτέ*». Ως λάθη επικοινωνίας αντιμετωπίζονται «*οι παραβάσεις των αξιωμάτων της αλήθειας και της πληροφορικότητας*». Επίσης, διακρίνονται τα λάθη στα επίπεδα της γλώσσας⁴ και στο επίπεδο της γλωσσολογικής ανάλυσης⁵ (Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, 2018: 27). Ενδιαφέρουσα τέλος είναι και η κατηγορία των λαθών που ανήκουν στην ψυχογλωσσολογία (συναισθηματική φόρτιση, αφασία, σχιζοφρένεια, αλλά και λάθη παιδιών ή αλλόγλωσσων που μαθαίνουν μία γλώσσα).

⁴ Αναφέρονται για παράδειγμα οι τύποι *τότες*, *κρίμας*, *επειδής*, *αερόπλανο* και κάνει λόγο για «*αδέξια χρήση των κωδίκων*».

⁵ Εδώ μπορεί να γίνει μία παραπομπή στη διαφορά μεταξύ του αγγλικού *error* και του *mistake*. Στην πρώτη περίπτωση ο ομιλητής δεν κατανοεί και δεν διορθώνει το λάθος του, ενώ στη δεύτερη το αντιλαμβάνεται και αποκαθιστά.

2.2.1. Λάθη στην σημασία και την έκφραση

Πολύ συχνά, ένα γλωσσικό λάθος είναι ταυτόχρονα και εκφραστικό ή σημασιολογικό. Το λάθος στην έκφραση, ενδεχομένως κάποιες φορές, να μην παρεμποδίζει την κατανόηση του μηνύματος από τον αποδέκτη, ενώ άλλες οδηγεί σε παρερμηνεία των όσων λέγονται ή γράφονται, καθώς οι λέξεις λαμβάνουν συχνά, διαφορετική σημασία από την επιδιωκόμενη. Στις παραγράφους που ακολουθούν παραθέτω κάποια από τα γνωστότερα εκφραστικά ή σημασιολογικά λάθη, που γίνονται κατά την εκφορά του λόγου, όπως παρατίθενται στην βιβλιογραφία.

Η Ελληνική γλώσσα, χαρακτηρίζεται από πληθώρα λέξεων που μπορούν να εκφράσουν την ίδια ακριβώς έννοια. Οι λέξεις αυτές μπορεί να είναι συνώνυμες ή ακόμα και ταυτόσημες με την αρχική, με αποτέλεσμα να δημιουργείται συχνά σύγχυση ως προς την ερμηνεία των λέξεων και των εννοιών που διαθέτουν συγγενές νοηματικό περιεχόμενο. Ορισμένα από τα συχνότερα εκφραστικά λάθη, που παρατηρούνται κατά τον προφορικό ή γραπτό λόγο αναπτύσσονται στις επόμενες παραγράφους.

Το δίπολο “εμπειρία – πείρα”, συχνά θεωρείται ταυτόσημο. Η ειδοποιός διαφορά είναι ότι η μεν εμπειρία είναι ουσιαστικά ένα βίωμα, για παράδειγμα: *«οι εμπειρίες του από τους πολέμους τον έκαναν σκεπτικιστή»*. Η έννοια της “πείρας” περιλαμβάνει αρκετές εμπειρίες, είναι στην ουσία ένα συνονθύλευμα εμπειριών όπως για παράδειγμα: *«οι εμπειρίες από τις αποτυχίες μας μας διδάσκουν και μας παρέχουν πείρα πολύτιμη»*. Έννοιες που επίσης συγχέονται είναι “η ύπαιθρος” και “το ύπαιθρο”. Ασφαλώς, οι δυο έννοιες είναι όμοιες νοηματικά, εντούτοις το ύπαιθρο είναι ο ανοιχτός χώρος ενώ η ύπαιθρος συνήθως σημαίνει εξοχή ή χωριό. Για παράδειγμα: *«τα παιδιά παίζουν στο ύπαιθρο»* και *«οι κάτοικοι της υπαίθρου πλεονεκτούν απέναντι των αστικών πληθυσμών»*. Οι έννοιες “ευθύνη” και “υπευθυνότητα” είναι συνώνυμες αλλά όχι ταυτόσημες. Η “υπευθυνότητα” χαρακτηρίζει κάποιον που είναι υπόλογος για κάτι που συμβαίνει, ενώ συγχρόνως έχει αναπτυγμένο το συναίσθημα της ευθύνης, για παράδειγμα: *«όλες αυτές οι υπευθυνότητες δεν τον αφήνουν να χαλαρώσει»*. Η φράση αυτή αποτελεί ένα

εκφραστικό λάθος. Η υπευθυνότητα είναι το συναίσθημα της ευθύνης. Η ορθή διατύπωση οφείλει να είναι «*όλες αυτές οι ευθύνες (που τον καθιστούν υπεύθυνο) δεν τον αφήνουν να κοιμηθεί*» (Παπαζαφείρη, 1993: 29-31).

Τα επιρρήματα “απλά” (= με απλότητα) και “απλώς” (=μόνο), συχνά συγχέονται ως προς το νοηματικό τους περιεχόμενο με αποτέλεσμα τις εσφαλμένες διατυπώσεις τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο. Ας παρακολουθήσουμε το παράδειγμα:

«Ήρθα απλά σαν εκπρόσωπος της Εθνικής Εταιρείας των Ελλήνων Λογοτεχνών»

(«λάθος» διατύπωση)

«Ήρθα απλώς σαν εκπρόσωπος της Εθνικής Εταιρείας των Ελλήνων Λογοτεχνών»

(«σωστή» διατύπωση)

Ταυτόχρονα, το επίρρημα “άμεσα” (=απευθείας, χωρίς την μεσολάβηση κάποιου) και το επίρρημα “αμέσως”(=χωρίς αργοπορία), συχνά χρησιμοποιούνται εσφαλμένα από τους χρήστες της γλώσσας. Η διαφορά στα συγκεκριμένα επιρρήματα είναι προφανής, αν λάβει κανείς υπόψη πως το “άμεσα” δηλώνει τρόπο (τροπικό επίρρημα) π.χ. *Η υπόθεση δεν με αφορά άμεσα*, ενώ το «αμέσως» δηλώνει χρόνο, π.χ. *Πρέπει ν’ αρχίσει αμέσως διάλογος με την κυβέρνηση*. Παρόμοια αντιμετωπίζονται και τα ακόλουθα επιρρήματα:

αδιάκριτα(=χωρίς διακριτικότητα)

αδιακρίτως(=χωρίς εξαιρέσεις)

τέλεια(=με αρτιότητα, τελειότητα)

τελείως(=εντελώς)

ευχάριστα(=αυτά που προσφέρουν

ευχαρίστως(=με προθυμία)

ευχαρίστηση)

έκτακτα(=θαυμάσια)

εκτάκτως(=απρόσμενα-εκτός

προγράμματος)

ιδιαίτερα(=πολύ, υπερβολικά)

ιδιαίτερος(=ξεχωριστά)

Ένα από τα γνωστότερα λάθη, που δημιουργεί ανασφάλεια στους χειριστές της γλώσσας είναι το ζεύγος “καταρχήν” και “καταρχάς”. Το “καταρχήν”, φέρει τη

σημασία (= στα βασικά σημεία, κατά βάση) ενώ το “καταρχάς” σημαίνει (=στην αρχή, αρχικά). Επομένως, μία ενδεχόμενη εκφορά όπως π.χ. «*Καταρχήν πήγα στη Μυτιλήνη*», δεν είναι ορθή σημασιολογικά. Εναλλακτικά, η διατύπωση θα μπορούσε να γίνει με τα «στην αρχή ή αρχικά» (Παπαζαφείρη, 1993: 76-80).

Τα ρήματα, λόγω της συχνότατης εμφάνισής τους κατά το λόγο, υπόκεινται σε αρκετές παρερμηνείες. Ο Καρζής μας πληροφορεί πως το ρήμα “αντεπεξέρχομαι” που μετατρέπεται σε “ανταπεξέρχομαι”, αποτελεί μια συχνότατη παραφθορά. Το ρήμα που κατ’ ουσία σημαίνει «τα καταφέρνω» είναι σύνθετο από το σύνδεσμο αντί και το ρήμα επεξέρχομαι (επί + εξ + έρχομαι) που σημαίνει επιτίθεμαι. Το (ι) του αντί παθαίνει έκθλιψη (αντ-) ενώ το ίδιο συμβαίνει και στο (ι) του επί που ακολουθεί (επ-), οπότε το ρήμα έχει ως αντεπεξέρχομαι στη σωστή του μορφή. Επιπλέον, ένα ακόμη ρήμα που χρησιμοποιούμε συχνά με λάθος ερμηνεία είναι το ρήμα “αποσπώ” και συγκεκριμένα στη χρήση του εντός φράσης, όπως για παράδειγμα: «*το βραβείο απέσπασε ο τάδε*». Η έννοια της απόσπασης του βραβείου σημαίνει πως δεν το δικαιούται, καθώς δεν περιμένει να του το δώσουν αλλά το αποσπάει σαν «άρπαγας» ή «εκβιαστής». Η ορθή διατύπωση θα μπορούσε να είναι «*το βραβείο πήρε ή έλαβε ο τάδε*» (Καρζής, 1991: 226-227).

Συγχρόνως, μπορούμε να διακρίνουμε τη σύγχυση που υπάρχει ανάμεσα στο ρήμα “μετράω” και το ρήμα “αριθμώ”. Συχνά η υποκατάσταση του ενός ρήματος από το άλλο καταλήγει σε σολοικισμούς⁶, όπως για παράδειγμα «*η Μακεδονία μετράει αρκετά είδη φυτών μοναδικά στον κόσμο*» (εσφαλμένη χρήση ρήματος) αντί του ορθού «*η Μακεδονία αριθμεί αρκετά είδη φυτών μοναδικά στον κόσμο*». Επιπλέον, το ρήμα “αποθανατίζω” (= κάνω κάτι αθάνατο) συχνά εκφέρεται και γράφεται ως “αποθανατίζω”. Το ρήμα είναι σύνθετο από + αθανατίζω από τα αρχαία ελληνικά, το

• ⁶ σολοικισμός < αρχαία ελληνική σολοικισμός < σολοικίζω < σόλοικος < Σόλοι, πόλη της Κιλικίας, όπου η ελληνική μιλιόταν με ξένες επιδράσεις και παραφθαρμένα. Συντακτικό / εκφραστικό λάθος, η λανθασμένη χρησιμοποίηση συντακτικών μορφών της γλώσσας στον προφορικό ή το γραπτό λόγο, ο βαρβαρισμός αφορά λανθασμένες μορφές της γλώσσας π.χ.: Το αρεοπλάνο. Από τον διαδικτυακό ιστότοπο: <https://el.wiktionary.org/wiki/σολοικισμός>.

-ο της πρόθεσης αφαιρείται λόγω έκθλιψης. Συνεπώς, το ορθό είναι *απαθανατίζω* (ό.π: 159).

2.2.2. Λάθη σύνταξης

Στον προφορικό λόγο συχνά κάνουμε λάθη κατά την σύνταξη μιας πρότασης. Τα λάθη αυτά ενδεχομένως προκύπτουν από άγνοια, καθώς τα περισσότερα συντακτικά λάθη δεν αλλοιώνουν το νόημα της πρότασης και κατά συνέπεια δεν αντιλαμβανόμαστε ότι τα κάνουμε. Στην παρούσα ενότητα, παραθέτουμε κάποια από τα λάθη που μας «ξεφεύγουν», κατά τον προφορικό και γραπτό λόγο.

Το ρήμα “προμηθεύω” για παράδειγμα, συντάσσεται έχοντας την πρόθεση **-με**, όπως: *«προμηθεύω με τρόφιμα το συνεταιρισμό»*. Το λάθος αυτό, ενδεχομένως ξεκίνησε από κάποιους αγγλομαθείς δημοσιογράφους, οι οποίοι θεώρησαν φυσικό να μεταφράσουν κατά λέξη την αντίστοιχη αγγλική φράση *«to provide with»*. Στην ελληνική γλώσσα το ρήμα προμηθεύω συντάσσεται με έμμεσο ή άμεσο αντικείμενο σε αιτιατική πτώση, όπως για παράδειγμα: *«προμηθεύω τρόφιμα στο συνεταιρισμό»* ή *«προμηθεύω τρόφιμα **το** συνεταιρισμό»* (Καρζής, 1991: 222).

Παρόμοιας νοοτροπίας είναι και η μελέτη της Παπαζαφείρη, η οποία αναφέρει πως τα μεταβατικά ρήματα της νέας ελληνικής συντάσσονται, σχεδόν όλα, με αιτιατική. Ωστόσο, κάποιες εσφαλμένες εκφράσεις συνηθίζονται κατά τον προφορικό λόγο, όπως για παράδειγμα, η φράση: *«αξίζει μεγαλύτερης προσοχής»* (λάθος) ενώ η σωστή διατύπωση είναι *«αξίζει μεγαλύτερη προσοχή»* ή *«ο ένοχος που διαρρέει πληροφορίες στο περιοδικό»* (ρήμα αμετάβατο – συντακτικό λάθος) αντί του ορθού *«οι πληροφορίες διαρρέουν όταν υπάρχει κάποιος ένοχος»*. Ακόμη, συχνά συγχέουμε τα ρήματα “αμφιβάλλω” και “αμφισβητώ”, τα οποία διαφέρουν ως προς τη σύνταξη. Για παράδειγμα *«αμφιβάλλω για την ειλικρίνεια του»* αλλά *«αμφισβητώ την αγνότητα των προθέσεων του»*. Παρόμοια, το ρήμα “στερούμαι”, είναι μεταβατικό και συντάσσεται με αιτιατική π.χ. *«Η οικογένειά του στερείται τον επιούσιο»*, ωστόσο πολύ συχνά σφάλουμε, συντάσσοντας με γενική πτώση π.χ. *«Η οικογένειά του στερείται του επιουσίου»*. Ακόμη, η ενεργητική φωνή του ρήματος “στερώ”, συχνά εμφανίζονται στον προφορικό και γραπτό λόγο με εσφαλμένη σύνταξη, π.χ. *«Να σε στερήσει από την δυνατότητα»*. Η συγκεκριμένη διατύπωση δεν

είναι ορθή, καθώς το ρήμα συντάσσεται ως: στερώ από κάποιον κάτι, π.χ. «*Να σου στερήσει τη δυνατότητα*» (Παπαζαφείρη, 1993: 51-52).

Μια ακόμη απόκλιση που μπορούμε να διακρίνουμε, αφορά τη χρήση της του ουσιαστικού “παρουσία” (όπως η δοτική ενικού στα αρχαία ελληνικά). Η διατύπωση αυτή είναι έξω από το «*γλωσσικό αίσθημα*» και δεν θα έπρεπε να λέγεται στην τρέχουσα ομιλία, καθώς αποτελεί κατάλοιπο της καθαρεύουσας και ιδιαίτερα στη δημοσιογραφική σύνταξη όπου και χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά. Η ορθή σύνταξη οφείλει να είναι με την πρόθεση -με + αιτιατική, για παράδειγμα: «*με την παρουσία του τάδε έγιναν τα εγκαίνια*» (Καρζής, 1991: 223).

Ένα πολύ συχνό συντακτικό λάθος, αποτελεί η σύνταξη του επιρρήματος της καθαρεύουσας “ανεξαρτήτως” το οποίο συντασσόταν με γενική πτώση (ανεξαρτήτως ηλικίας). Η ορθή σύνταξη στη νεοελληνική είναι “ανεξάρτητα” συν την πρόθεση «από» και αιτιατική πτώση (ανεξάρτητα από ηλικία). Σφάλματα παρόμοιας κλίμακας είναι και οι διατυπώσεις «ανεξάρτητα ηλικίας» ή «ανεξαρτήτου ηλικίας». Επιπλέον, δεν είναι ορθή, η χρήση της φράσης «*υπέρ του δέοντος*». Η έκφραση αυτή αποτελεί καθιερωμένη καθαρευουσιάνικη έκφραση και διατυπώνεται ορθά ως «*υπέρ το δέον*» (υπέρ + αιτιατική) (ό.π: 229). Τέλος, οφείλουμε να υπενθυμίσουμε πως η σωστή σύνταξη αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της επικοινωνιακής διαδικασίας, καθώς διευκολύνει τη μετάδοση και την κατανόηση του μηνύματος από τους αποδέκτες. Επομένως, ο ομιλών οφείλει να προσέχει τις διατυπώσεις και τη σύνταξη που θα επιλέξει, ώστε να καταστήσει το λόγο του εύληπτο και περιεκτικό.

2.2.3. Λάθη επικοινωνίας

Η δημιουργία της γλώσσας προέκυψε σε όλο τον κόσμο, από την ανάγκη των μελών μιας κοινωνίας να επικοινωνούν μεταξύ τους. Η επικοινωνία είναι μία διαδικασία που απαιτεί τη συμμετοχή δύο ή και περισσότερων ατόμων και περιλαμβάνει τη μετάδοση και την λήψη κάποιου μηνύματος. Ωστόσο για να μπορέσει να πραγματοποιηθεί επιτυχώς η μετάδοση ενός επικοινωνιακού μηνύματος, χρειάζεται συμμόρφωση με ορισμένες αρχές. Οι λέξεις για παράδειγμα, δεν πρέπει να θεωρούνται μεμονωμένα στοιχεία που εντάσσονται σε ένα κατάλογο, αλλά «δυναμικές οντότητες» που συνδέονται μεταξύ τους με ποικίλους τρόπους. *«Η εσωτερίκευση του λεξιλογίου επιτυγχάνεται με μία λειτουργική διαδικασία σύμφωνα με την οποία οι λέξεις από το ένα μέρος ομαδοποιούνται με ποικίλους τρόπους απομνημονεύονται και αποθηκεύονται στη μνήμη του ομιλητή ενώ από την άλλη συνδυάζεται με άλλες λέξεις στα πλαίσια του παραγόμενου λόγου και αποκτούν ποικίλες σημασίες ή σημασιολογικές αποχρώσεις»* (Μήτσης, 2004: 137- 138). Επομένως δεν τίθεται μόνο θέμα επιλογής λέξεων αλλά και σωστού συνδυασμού τους, ώστε να προκύπτουν κάθε φορά οι απαραίτητες για την επάρκεια του μηνύματος, σημασίες.

Επιπλέον, για να μπορεί ένας ομιλητής να επικοινωνεί επαρκώς οφείλει να διαθέτει δύο ειδών ικανότητες. Η πρώτη είναι η «γλωσσική ικανότητα» και συγκεκριμένα η γνώση της γραμματικής και της σύνταξης της γλώσσας, έτσι ώστε να μπορεί ένα άτομο να δομεί σωστές προτάσεις. Η δεύτερη αφορά την «επικοινωνιακή ικανότητα» του ατόμου, τη δεξιότητα δηλαδή να προσαρμόζει το παραγόμενο γλωσσικό μήνυμα, στο περιβάλλον ή την κατάσταση επικοινωνίας, ανεξάρτητα από το αν βρίσκεται σε αυτήν ως ομιλητής ή ως ακροατής. Στην πρώτη περίπτωση οφείλει να συνθέτει μηνύματα προσαρμοσμένα στα δεδομένα της εκάστοτε περίπτωσης επικοινωνίας, ενώ στην δεύτερη να μπορεί να αντιλαμβάνεται και να ερμηνεύει σωστά το μήνυμα που λαμβάνει.

«Ως καταστασιακό περιβάλλον ή περίπτωση επικοινωνίας ονομάζουμε το σύνολο των συνθηκών υπό τις οποίες παράγεται ένα γλωσσικό μήνυμα και στις

οποίες συμπεριλαμβάνονται οι συνομιλητές, το περιβάλλον, ο σκοπός ή στόχος της επικοινωνίας, το θέμα, ο τρόπος της επικοινωνίας και η μορφή του μηνύματος» (ό.π.: 29-30). Πιο αναλυτικά, για να κατανοήσουμε το που δύναται να προκύψει επικοινωνιακό λάθος, πρέπει να κατανοήσουμε πρώτα τους κανόνες της ορθής επικοινωνίας. Σύμφωνα λοιπόν με τον παραπάνω ορισμό, οφείλουμε να λάβουμε υπόψη τους συνομιλητές και το περιβάλλον μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα η επικοινωνιακή διαδικασία. Ερμηνεύοντας αυτές τις δύο κατηγορίες, κατανοούμε πως στην ουσία το άτομο που επιχειρεί να συνθέσει ένα μήνυμα οφείλει να γνωρίζει τα βασικά κοινωνικά χαρακτηριστικά του κοινού στο οποίο απευθύνεται (π.χ. μορφωτικό επίπεδο, οικονομική κατάσταση, ηλικία, επάγγελμα κ.λπ.) και συγχρόνως το αν υφίσταται κάποια σχέση μεταξύ τους (π.χ. φίλοι, γνωστοί κ.λπ.).

Το περιβάλλον ή διαφορετικά ο χώρος μέσα στον οποίο εξελίσσεται μία επικοινωνιακή δραστηριότητα διακρίνεται σε άμεσο ή στενό (αίθουσα, δρόμος, σπίτι) και σε έμμεσο ή ευρύτερο (χώρα, πολιτικό καθεστώς, οικονομικό ή κοινωνικό επίπεδο χώρας κ.λπ.). Ταυτόχρονα, η αιτία για την οποία επικοινωνούν μεταξύ τους κάποια άτομα, αποτελεί τον σκοπό ή στόχο της επικοινωνίας (π.χ. αν πρόκειται για τυπική ή άτυπη συνάντηση). Για να είναι επιτυχής η μετάδοση ενός επικοινωνιακού μηνύματος, πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένο θέμα, το οποίο συνομιλητές να βρίσκουν ενδιαφέρον. Τέλος, ο τρόπος της επικοινωνίας και η μορφή του μηνύματος αφορούν αφενός το αν το μήνυμα είναι γραπτό ή προφορικό και επιπρόσθετα με ποιον τρόπο μεταδίδεται (π.χ. μεταδίδεται μέσω τηλεφώνου, υπολογιστή, μέσα από άρθρο εφημερίδας κ.λπ.) (Μήτσης, 2004: 28-30).

Με βάση τα παραπάνω, μπορούμε να διακρίνουμε τα λάθη εκείνα που αφορούν την επικοινωνία τόσο κατά τον καθημερινό (ανεπίσημο) λόγο, όσο και κατά τον περιστασιακό (επίσημο). Ένας ομιλητής που απευθύνεται λ.χ. σε ένα ακροατήριο ανειδίκευτων εργατών κάνοντας χρήση εξειδικευμένου ή επιστημονικού λεξιλογίου, είναι επόμενο να αποτύχει κατά τη μετάδοση του μηνύματος, καθώς δεν έχει λάβει υπόψη το μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο του κοινού στο οποίο απευθύνεται. Σε μια δεύτερη περίπτωση, ένας ομιλητής, ας υποθέσουμε πως διαθέτει έντονα ιδιωματικό λόγο (π.χ. ιδίωμα ενός χωριού της Κρήτης), επιχειρεί να μεταδώσει ένα μήνυμα σε μια ομάδα ατόμων που έχουν συγκεντρωθεί σε μια καφετέρια της

πρωτεύουσας. Αναπόφευκτα, η μετάδοση του μηνύματος θα αποτύχει και σε αυτή την περίπτωση, καθώς ο λόγος του ομιλητή και η χρήση ιδιωματισμών δυσχεραίνουν τη λήψη του μηνύματος από δέκτες που δεν κατέχουν επαρκώς τη συγκεκριμένη διάλεκτο. Ενδέχεται φυσικά κάποιος από τους θαμώνες να κατάγεται από την Κρήτη και να καταφέρει να ερμηνεύσει το περιεχόμενο του μηνύματος, ωστόσο σκοπός της επικοινωνιακής δραστηριότητας είναι να γίνει αντιληπτό το περιεχόμενο από το σύνολο των παρευρισκόμενων χωρίς διαμεσολάβηση. Αντίστοιχα, το να επιλέξει να μιλήσει μια νηπιαγωγός στο σύνολο των νηπίων π.χ. για το χθεσινό αγώνα ποδοσφαίρου, υποθέτουμε πως θα κεντρίσει το ενδιαφέρον των αγοριών της τάξης ή και ορισμένων κοριτσιών αλλά μακροπρόθεσμα θα κουράσει την πλειοψηφία των κοριτσιών, τα οποία θα αρχίσουν να δυσανασχετούν και να ασχολούνται παράλληλα με άλλες δραστηριότητες. Σε αυτή την περίπτωση, η εκπαιδευτικός αφενός δεν έλαβε υπόψη τα ενδιαφέροντα όλων των μαθητών (εύρεση κοινού θέματος) και αφετέρου απασχόλησε για αρκετή ώρα το ακροατήριο, οδηγώντας ένα μέρος του στην ανία.

2.2.4. Λάθη σε σχέση με τη γλώσσα των ΜΜΕ

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αναπτύχθηκαν σημαντικά στις χώρες της Δύσης κατά τον 19ο αιώνα και συνδέθηκαν σημαντικά με την αστική τάξη. Οι πρώτες εφημερίδες που κυκλοφόρησαν είχαν πολιτικό και οικονομικό περιεχόμενο ενώ και τα περιοδικά της ίδιας περιόδου αποσκοπούσαν στη δημιουργία επικοινωνίας ανάμεσα στην πολιτική ηγεσία και τα ανώτερα μορφωτικά στρώματα των πολιτών με σκοπό την μετάδοση της ιδεολογίας. Ωστόσο, κατά τον 20ο αιώνα το ραδιόφωνο και η τηλεόραση έδωσαν νέες διαστάσεις στην επικοινωνία καθώς κατέστησαν την ενημέρωση περισσότερο ζωντανή και παραστατική, ενώ το εύρος των ακροατών και θεατών αυξήθηκε σημαντικά. Ταυτόχρονα, παρατηρήθηκε η χρήση ενός λεξιλογίου πολύ διαφορετικού από αυτό που θεωρείται κατάλληλο για την μετάδοση των ειδήσεων. Η γλώσσα έγινε πιο απλή, κατανοητή και με αρκετά στοιχεία από την καθημερινή, απλή γλώσσα πολιτών.

Η παρείσφρηση της διαφήμισης υπήρξε καθοριστική για τη μορφή, το περιεχόμενο αλλά και τη γλώσσα που έχουν λάβει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μέχρι σήμερα. Θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε τον ισχυρισμό, πως η χρήση της γλώσσας των νέων ή η υιοθέτηση διαφορετικών γλωσσικών ποικιλιών κατά την επικοινωνιακή διαδικασία, ερμηνεύεται ως συμπαράσταση, αποδοχή ή ευμένεια του μέσου προς τον αποδέκτη του μηνύματος. Η συμπόρευση του λόγου των ΜΜΕ με το λαϊκό αίσθημα και τη γενικότερη αμφισβήτηση προς το πολιτικό γίνεσθαι, ασφαλώς εντάσσεται στο φαινόμενο της απατηλής οικειότητας ή της εικονικής ευμένειας. *«Αρκετοί από τους συμβολισμούς περί τη δημοτική ενδεχομένως σχετίζονται με την προσπάθεια της εξουσίας να πείσει τις μάζες για τη φιλολαϊκότητα και την κοινωνική της ευαισθησία. Θα μπορούσαμε μάλιστα να ισχυριστούμε ότι αρκετές από τις χρήσεις εντάσσονται σε μία απόπειρα παραφθοράς της γλώσσας ως ένδειξη μιας ανατρεπτικής διάθεσης και ανάδειξης των πραγματικών, και όχι κατασκευασμένων από τις ιεραρχίες, συμφερόντων του λαού»* (Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, 2018: 2).

Η διαφοροποίηση αυτή, έγκειται στο γεγονός ότι αποδέκτης του μηνύματος δεν είναι πλέον μόνο ο πολίτης ως αναγνώστης, θεατής ή ακροατής, αλλά πολύ περισσότερο, ως καταναλωτής. Παρά το γεγονός ότι τα Μ.Μ.Ε δεν έχουν

αποδεσμευτεί από πολιτικά ή οικονομικά κίνητρα και ασφαλώς εμπεριέχουν έναν σαφή ιδεολογικό προσανατολισμό, παρατηρείται η τάση της άρνησης και αποφυγής της οποιασδήποτε συσχέτισης με μία συγκεκριμένη ιδεολογία. Σύμφωνα με τον Πολίτη, είναι λογικό να διατυμπανίζουν οι φορείς του δημοσιογραφικού λόγου την αμεροληψία και την αντικειμενικότητα των λεγομένων τους, καθώς οποιαδήποτε υιοθέτηση ιδεολογίας θα σήμαινε αυτόματα την μη αντικειμενική και αμερόληπτη ειδησεογραφία (Πολίτης, 2001: 115).

Ο δημοσιογραφικός λόγος αποτελεί σημαντικό φορέα ενίσχυσης και μετάδοσης του λάθους στην γλώσσα, καθώς το είδος αυτό του λόγου, απηχεί σε μεγάλες αριθμητικά μάζες. Η θεώρηση του πομπού-δημοσιογράφου ως αυθεντία στον χειρισμό της γλώσσας, *«φυσικοποιεί τη χρήση, καθώς της παρέχει κύρος και αίγλη από τη στιγμή που αρθρώνεται στην ιμπεριαλιστική δημόσια σφαίρα των ποικίλων (πολυ)μέσων*. Ορισμένες φορές μάλιστα δεν αποκλείεται η προτίμηση σε μία «λανθασμένη» χρήση, από μία άλλη, μέχρι χθες «ορθή», ειδικά για την περίπτωση της γλώσσας των νέων» (Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, 2018: 1).

Η γλώσσα των μέσων, αποτελεί αντικείμενο μελέτης για πολλές επιστήμες όπως η κοινωνιολογία, η ψυχολογία και η γλωσσολογία. Ιδιαίτερα η επιστήμη της γλωσσολογίας, παρατηρεί και ανιχνεύει τα σημάδια εκείνα στη χρήση της γλώσσας των μέσων μαζικής ενημέρωσης, που κρύβουν ιδεολογικό περιεχόμενο. Οι γραμματικές, συντακτικές και ευρύτερες γλωσσικές επιλογές του ομιλητή, δύνανται να αποκαλύψουν μια *«υπόρρητη έκφραση ιδεολογίας»*, εντός του επικοινωνιακού μηνύματος. Ακολουθεί μία τυπική κατηγοριοποίηση των γλωσσικών επιλογών και λαθών του δημοσιογραφικού λόγου:

- Λόγιες λέξεις (λ.χ. *“ολισθαίνω”* που προσδίδουν σοβαρότητα και εγκυρότητα.
- Επιστημονική ορολογία (λ.χ. *κλωνοποίηση, παγκοσμιοποίηση*), προσδίδει αυστηρότητα και τυπικότητα.
- Παθητική Σύνταξη (λ.χ. 20 διαδηλωτές *συνελήφθησαν* κατά τα χθεσινά επεισόδια) αντί για παράδειγμα να πούμε: ύστερα από εντολή του αρμόδιου

εισαγγελέα κυρίου τάδε η αστυνομία συνέλαβε κ.λπ.), δηλαδή αποφυγή της ενεργητικής σύνταξης, ενδεχομένως για κάλυψη των δρώντων προσώπων.

- Αξιολογικά επίθετα (λ.χ. *σημαντικά κέρδη των μικρών*), τα οποία αποσκοπούν στην διατύπωση κρίσεων και σχολίων.
- Μεταφορές (λ.χ. *Βατερλό της εξωτερικής πολιτικής η βουτιά του δείκτη του χρηματιστηρίου*)
- “Διχαστική” χρήση των αντωνυμιών (λ.χ. *Η ομάδα του ΕΜΕΙΣ ως έκφραση της ιδεολογικής συμπαράταξης απέναντι στην ομάδα του ΑΥΤΟΪ ως έκφραση του αντιπάλου συνασπισμού*)
- Η χρήση της στίξης (λ.χ. *υποσημναγός (!) αφαίρεσε τις απόρρητες δισκέτες*) ή ο σκόπιμος παρατονισμός στον προφορικό λόγο (*ΤΟ γεγονός της χρονιάς*).
- Αξιολογικές παραδοχές (λ.χ. *λαός, έθνος, φυλή, παράδοση, ιστορία, Δημοκρατία, γλώσσα κλπ*), έννοιες τις οποίες το κοινό δέχεται αδιαμαρτύρητα ή τουλάχιστον κατανοεί χωρίς να απαιτείται η λεπτομερής στήριξή τους (Πολίτης, 2001: 115-116).

Αναφορικά με τη σύνταξη που χρησιμοποιείται συχνότερα στον δημοσιογραφικό λόγο, παρατηρήθηκαν οι εξής διαφοροποιήσεις:

- Αντιστροφή της σειράς υποκειμένου και ρήματος (λ.χ. *Σκληραίνει η στάση των Σκοπίων για το όνομα*), με σκοπό να προβληθεί η καινούργια πληροφορία της πρότασης.
- Πρόταξη επιρρηματικών προσδιορισμών (λ.χ. *έως τις 6 σήμερα τα καταστήματα*), έμφαση στα συστατικά της καινούργιας πληροφορίας και συγκεκριμένα του χώρου και του χρόνου,

- Εκτεταμένη χρήση προσδιορισμών πριν ή μετά το ουσιαστικό και αξιολογικών επιθέτων που φορτίζουν συναισθηματικά τον λόγο (λ.χ. *Ιδιαίτερα ευνοϊκό κλίμα στην οικονομία*).
- Παθητική σύνταξη η οποία εξυπηρετεί το τυπικό, επίσημο και απρόσωπο ύφος των δημοσιογράφων (λ.χ. *Η διαφορά 3% θεωρείται ασφαλής από τους νικητές και ανατρέψιμη από τους ηττημένους*),
- Ονοματοποίηση, δηλαδή η μετατροπή μιας ρηματικής φράσης σε ονοματική, όπου το χρήμα έχει αντικατασταθεί από ομόρριζο μεταβατικό ουσιαστικό (λ.χ. *εξοικονομώ ενέργεια -> εξοικονόμηση ενέργειας*).
- Ελλειπτικές δομές, όπως η παράλειψη του άρθρου ή του ρήματος της πρότασης (λ.χ. *Δολάριο: σήμερα τα επιτόκια*), τα οποία επικρατούν στους τίτλους των ειδήσεων.

Τέλος, στον δημοσιογραφικό λόγο διακρίνονται και κάποιες λεξιλογικές διαφοροποιήσεις, όπως:

- Πλήθος νέων και ασυνήθιστων ζευγών λέξεων όπως (λ.χ. *τιμές- φωτιά, τιμολόγιο- μαϊμού, στροφή- καρμανιόλα*).
- Πλήθος αξιολογικών επιθέτων που λειτουργούν ως ποιοτικά- υπερθετικά (λ.χ. *Ανελέητος, πυρήνας, αδιανόητος, σατανικός, εφιαλτικός*).
- Εκφραστικά κλισιέ (λ.χ. *Ένα βήμα πριν από ..., υπάρχει άμεσος κίνδυνος να..., ραγδαίες εξελίξεις σε...*)
- Γλωσσικά δάνεια, κυρίως από την Αγγλική γλώσσα, μεταφραστικά δάνεια (λ.χ. *κλωνοποίηση*) ή μη μεταφρασμένα (λ.χ. *debate* ή *θρίλερ*).

- Τεχνικό λεξιλόγιο, όπως αυτό της οικονομίας (λ.χ. *υποτίμηση διολίσθηση μετοχοποίηση, κεφαλαιοποίηση*).
- Μίμηση άτυπης καθημερινή γλώσσας (λ.χ. *μαγειρεύει μεταθέσεις το υπουργείο*).
- Πομπώδης γλώσσα (λ.χ. *αλώβητη εξέρχεται οικονομία, το Έθνος θρηνεί τον θάνατο του μεγάλου ηγέτη του*).
- Λέξεις που εισάγουν παραθέματα ή αφηγήσεις (λ.χ. *είπε, επανέλαβε, δήλωσε, ομολόγησε*) (Πολίτης, 2001: 117-118).

Ασφαλώς, οι τροποποιήσεις που επιδέχεται η ελληνική γλώσσα στο πλαίσιο του δημοσιογραφικού λόγου δεν αποτελούν «λάθη», με την παραδοσιακή έννοια. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ορθότερα, πως μοιάζουν περισσότερο με γλωσσικές αποκλίσεις που εξυπηρετούν ένα συγκεκριμένο ιδεολογικό υπόβαθρο.

2.3.1. Διάκριση ορθογραφικών λαθών - Λάθη κατά τον γραπτό λόγο

Η παραγωγή ενός γραπτού κειμένου απαιτεί τη συμμόρφωση του δημιουργού σε συγκεκριμένους κανόνες. Οι κανόνες αυτοί, αφενός αφορούν το επικοινωνιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο επιλέγει να χρησιμοποιήσει τον γραπτό λόγο και αφετέρου, αφορούν την ίδια την παραγωγή κειμένου. Κάποιοι από αυτούς τους κανόνες εστιάζουν στην ίδια τη γλώσσα και τη διαδικασία της γραφής (γραμματική και λεξιλόγιο). Ο Μήτσης περιγράφει την εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από την οποία πρέπει να περάσουν οι μαθητές για να κατακτήσουν τη γραφή ως *«αντιγραφή, υπαγόρευση, γραπτή δραστηριότητα περιοριστικού τύπου, καθοδηγούμενη γραπτή δραστηριότητα και παραγωγή αυθεντικών κειμένων»*. (ό.π., 2004: 84-85). Ωστόσο, η επιτυχία με την οποία ένας κειμενογράφος δύναται να αποδώσει ένα γραπτό κείμενο διαφέρει, ανάλογα με το δικό του επίπεδο κατάκτησης του γλωσσικού κώδικα. Τα στοιχεία που αναφέρθηκαν παραπάνω, ασφαλώς καθοδηγούν και βελτιώνουν τις γλωσσικές δεξιότητες ενός ατόμου κατά τη διδασκαλία της γλώσσας, χωρίς ωστόσο να θεωρείται δεδομένο ότι όλα τα άτομα θα κατακτήσουν τις δεξιότητες αυτές σε ιδανικό επίπεδο.

Ο γραπτός λόγος διακρίνεται από μία σειρά χαρακτηριστικών όπως η διάρκεια στο χρόνο, η άνεση της αντίδρασης, η απόσταση του παραλήπτη του μηνύματος από το συντάκτη του και ταυτόχρονα είναι λόγος συστηματικός και τυπικός. Εστιάζοντας ιδιαίτερα στα δύο τελευταία χαρακτηριστικά, η συστηματικότητα σημαίνει πως για να γίνει κατανοητός ο γραπτός λόγος, οφείλει να είναι αναλυτικότερος από τον προφορικό. Κατά συνέπεια, απαιτεί ανάλογες ικανότητες από τη μεριά του αναγνώστη, ο οποίος οφείλει να είναι σε θέση να αποκωδικοποιήσει αυτό το συστηματικά οργανωμένο και πολύπλοκο μήνυμα. Αναφορικά με την τυπικότητα, αναφερόμαστε στην ιδιότητα ενός γραπτού κειμένου να εντάσσεται με βάση τα χαρακτηριστικά και τη μορφή του σε μία ευρύτερη ομάδα γραπτών κειμένων (π.χ. άρθρο εφημερίδας, ευχετήρια κάρτα, διήγημα κ.λπ.) (Μήτσης, 2004: 70-71)

Η ορθογραφία εξ ορισμού, σημαίνει την ορθή - τυπική γραφή μιας λέξης με βάση τον κανόνα. Κατά συνέπεια, η ορθογραφία είναι η προσπάθεια διατήρησης των παραδεδεγμένων γλωσσικών μορφών ή απλούστερα της γλωσσικής νόρμας. Οφείλουμε εντούτοις να παρατηρήσουμε, πως οι ενδεχόμενες γλωσσικές αλλαγές δεν επηρεάζουν ταυτόχρονα την ορθογραφία και το γραπτό λόγο ευρύτερα, καθώς αναπόφευκτα πραγματοποιούνται αρκετά ετεροχρονισμένα, συγκριτικά με τον προφορικό λόγο. Το πλεονέκτημα της ευχέρειας του χρόνου αντίδρασης κατά το γραπτό λόγο, ενισχύει τη σωστή ορθογραφία, καθώς επιτρέπει στο συντάκτη να αποφύγει κάποια σφάλματα ή ακόμα και να τα αναθεωρήσει, σύμφωνα με την κρίση του. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικά τα εξωγλωσσικά ή παραγλωσσικά εκείνα στοιχεία που «προδίδουν» έναν ομιλητή που σφάλει κατά την ομιλία του, όπως η χρήση του σώματος (κινήσεις, νεύματα ή εκφράσεις) ή οι μεγάλες παύσεις, όπως η χρήση των «εεε» ή «μμμ...» για την κάλυψη του κενού ή την προώθηση της σκέψης. Χαρακτηριστικά τέτοιου είδους απουσιάζουν κατά το γραπτό λόγο, ή ακριβέστερα, δεν γίνονται αντιληπτά από κανέναν πλην του κειμενογράφου.

Τέλος, μπορούμε να παρατηρήσουμε ορισμένες κατηγορίες ορθογραφικών λαθών ή διαστρεβλώσεων, που έχουν εδραιωθεί με το πέρασ των χρόνων και δεν γίνονται πλέον επιστητές κατά την ανάγνωση ενός κειμένου, καθώς δεν επηρεάζουν την μετάδοση του μηνύματος από τον πομπό προ τον δέκτη. Πιο συγκεκριμένα, παρά το γεγονός ότι ποικίλες λέξεις αποκλίνουν σαφώς από το γραμματικό κανόνα, δεν χαρακτηρίζονται ως λάθη και κατά συνέπεια δεν διορθώνονται, καθώς η νέα μορφή που έχουν λάβει επικρατεί ανάμεσα στους χειριστές του λόγου. Τα λάθη αυτά, ενδέχεται να προέρχονται από τη χρήση του ρήματος, των ονομάτων ή των επιθέτων, από τη στίξη ή ακόμα και από τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς.

2.3.2. Κατά τη χρήση των ρημάτων

Το ρήμα αποτελεί το βασικότερο στοιχείο της πρότασης, καθώς, σύμφωνα με τον ορισμό που περιέχει η σχολική γραμματική «φανερώνουν πως ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ενεργεί ή παθαίνει ή βρίσκεται σε μια κατάσταση» (Τριανταφυλλίδης, 2012: 139). Η συχνότητα αυτή της χρήσης του ρήματος, έχει ως αποτέλεσμα την παραποίηση του και την επακόλουθη απομάκρυνση από την τυπική ορθογραφική του απεικόνιση, οδηγώντας έτσι τον χειριστή του λόγου στο λάθος. Στις ακόλουθες παραγράφους, παραθέτουμε κάποια από τα λάθη που συμπεριέλαβε ο Καρζής στη μελέτη του, μέσα από τη χρήση πινάκων, για καλύτερη κατανόηση:

Πολλά ρήματα δημιουργούν σύγχυση ως προς τον ορθό τρόπο γραφής τους. Η σύγχυση αυτή, συχνά προκύπτει από την εσφαλμένη αντίληψη του χρόνου που φέρει το ρήμα και πιο συγκεκριμένα τους χρόνους Παρατατικό και Αόριστο, όπως για παράδειγμα:

Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος
<i>Αμφιβάλλω*</i>	<i>αμφέβαλλα</i>	<i>αμφέβαλα</i>
<i>Αναστέλλω*</i>	<i>ανέστειλλα</i>	<i>ανέστειλα</i>
<i>συμβαίνει</i>	<i>συνέβαινε</i>	<i>συνέβη(ή συνέβηκε)</i>

*Τα ρήματα με δύο -λ, δημιουργούν σύγχυση και ως προς την σύσταση του Μέλλοντα, όπου χάνουν το ένα -λ. π.χ. *αναστέλλω αλλά θα αναστείλω*

Επιπλέον παρατηρούμε πως κάποια από τα ρήματα σχηματίζουν διπλοτυπίες ως προς την ορθογραφική τους σύσταση στα πρόσωπα του πληθυντικού αριθμού, όπως:

<i>υπερβαίνουν</i>	<i>υπερέβαιναν</i>	<i>υπερέβηκαν</i> (ή <i>υπερβήκανε</i>)
<i>εκφράζουν</i>	<i>εξέφραζαν</i>	<i>εξέφρασαν</i> (ή <i>εκφράσανε</i>)

Ο Καρζής επισημαίνει, πως η χρήση των δεύτερων τύπων από τους οποίους απουσιάζει η εσωτερική συλλαβική αύξηση, είναι προτιμότερο να υιοθετούνται, καθώς εξυπηρετούν το «γλωσσικό αίσθημα». Η διάρκεια στο χρόνο μιας λέξης που επιλέγεται από τους φυσικούς ομιλητές μιας γλώσσας, αποτελεί αδιάσειστη απόδειξη υιοθέτησής της, όπως λ.χ. επιλέγουμε το *εισχώρησα* έναντι του *εισεχώρησα* ή το *εκτίμησα* έναντι του *εξετίμησα* (ό.π., 1991: 141-143). Ωστόσο, υπάρχουν πολλά ακόμη ρήματα που αποτελούνται από δύο τύπους γραφής και προφοράς, τα οποία συναντούμε τακτικά στις καθημερινές συνομιλίες. Ας δούμε τον παρακάτω πίνακα:

<i>αρνούμαι</i>	<i>αρνιέμαι</i>
<i>δικαιολογούμαι</i>	<i>δικαιολογιέμαι</i>
<i>παρηγορούμαι</i>	<i>παρηγοριέμαι</i>
<i>εξαντλούμαι</i>	<i>εξαντλιέμαι</i>

Μια φιλολογική εξήγηση θα μπορούσε να είναι το γεγονός πως τα παραπάνω ρήματα, κατά την καθαρεύουσα, σχημάτιζαν παθητική και μέση φωνή με τις καταλήξεις (-ούμαι) και (-ιέμαι) αντίστοιχα. Ωστόσο, η στάση που οφείλουμε να τηρούμαι σε κάθε περίπτωση, είναι αυτή του «γλωσσικού μας αισθήματος», καθώς ορθογραφικά και οι δύο τύποι είναι δόκιμοι στη νέα Ελληνική. Αντίθετα, οι διπλοτυπίες στα ρήματα του πίνακα που ακολουθεί, δεν είναι αμοιβαία δόκιμες:

<i>θυμάμαι</i>	<i>θυμούμαι</i>
<i>κοιμάμαι</i>	<i>κοιμούμαι</i>
<i>λυπάμαι</i>	<i>λυπούμαι</i>
<i>φοβάμαι</i>	<i>φοβούμαι</i>

Στις περιπτώσεις αυτές, μπορούμε ενδεχομένως να ανιχνεύσουμε και διαφορετικές γλωσσικές ποικιλίες, όπως αυτή της Ηπείρου ή της Βορείου Ελλάδας. Ωστόσο, η ορθή απεικόνιση και χρήση των ρημάτων, είναι αυτή της πρώτης στήλης του πίνακα (Καρζής, 1991: 146-147).

Πολύ συχνά, παρατηρούμε στον λόγο των φυσικών ομιλητών μια «επιτήδευση», η οποία προκύπτει από την χρήση τύπων της καθαρεύουσας. Εντούτοις, όσο και αν δύναται να εντυπωσιάσει ένα τέτοιο φαινόμενο κατά την ομιλία, τόσο δύναται να αποσαθρώσει τον ίδιο λόγο σε έντυπη μορφή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η χρήση των ρημάτων:

ανεβλήθη		αναβλήθηκε
εγράφη	έναντι του ορθού	γράφηκε
εδέχθη		δέχτηκε
εξελέγη		εκλέχτηκε
προσελήφθη		προσλήφθηκε

Ταυτόχρονα, η επιλογή των ρημάτων της πρώτης στήλης συχνά συνοδεύεται από ένα πρόσθετο ορθογραφικό λάθος, αυτό της κατάληξης σε (-ει), όπως ερρίφθει ή εσκέφθει, το οποίο καυστικά αναφέρει ο Καρζής ως «σκέτη ανορθογραφία» (ό.π: 147).

Τα ορθογραφικά λάθη που συμβαίνουν κατά την σύνταξη ενός κειμένου, συχνά απορρέουν από την αντίληψη που έχουμε για την εκφορά τους στον προφορικό λόγο. Συνήθως γράφουμε αυτό που λέμε, επαναλαμβάνοντάς το διαρκώς στην σκέψη. Στα παραδείγματα που έπονται, αντιλαμβανόμαστε τον ρόλο που διαδραματίζει η ομιλία κατά την συγκρότηση του γραπτού λόγου.

✚ Ήρθα ή Ήλθα;

Το ρήμα ήρθα ή ήλθα σημασιολογικά ασφαλώς είναι το ίδιο. Η διαφοροποίηση που προκύπτει σε -ρ και -λ αντίστοιχα, προέκυψε σύμφωνα με τα λεγόμενα του Καρζή από την παραφθορά του -λ σε -ρ κατά τον Μεσαίωνα. Συνεπώς, το ορθό είναι το ρήμα ήρθα, με εξαίρεση τα σύνθετα ρήματα.

✚ Κάθισαν ή κάθισαν;

Αρχικά πρέπει να διαχωρίσουμε την προέλευση του ρήματος, καθώς υπάρχει το καθίζω (=κάποιον κάπου) και το κάθομαι (=ο ίδιος όπως επιθυμώ). Η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στα δύο, είναι η αίσθηση επιβολής που υπάρχει στο ρήμα «καθίζω», έναντι του «κάθομαι». Επομένως, εάν λάβουμε υπόψη το πρώτο η σωστή εκφορά είναι κάθισαν π.χ. *Μας κάθισαν στα μπροστινά έδρανα.* Αν από την άλλη κάνουμε χρήση του δεύτερου ρήματος, η ορθή έκφραση είναι κάθισαν π.χ. *Κάθισαν όλοι μαζί στον κήπο.*

✚ Όσον αφορά ή ως αναφορά;

Χαρακτηριστικό λάθος τόσο ορθογραφικό όσο και γλωσσικό είναι η παραφθορά της έκφρασης “όσον αφορά” σε “ως αναφορά”. Ασφαλώς, ηχητικά οι δύο εκφράσεις ταυτίζονται, αλλά δεν έχουν καμία σχέση με τον γραπτό λόγο. Η ορθή έκφραση είναι το *όσον αφορά*.

Ανάμεσα στα άλλα λάθη των ρημάτων, μπορούμε να διακρίνουμε το λάθος που αφορά την προστακτική με αύξηση. Για να γίνει αντιληπτό το σφάλμα, παρατίθενται τα εξής παραδείγματα: «*παρήγγειλέ μου έναν καφέ*», εκφραστικό λάθος που οφείλεται στην επίδραση της οριστικής του αορίστου της καθαρεύουσας: «*παρήγγειλε*». Ωστόσο στην προστακτική η ορθή διατύπωση είναι «*παράγγειλε*». Συγχρόνως διακρίνουμε ποικίλους λανθασμένους ρηματικούς τύπους, τους οποίους έχουμε συνηθίσει να χρησιμοποιούμε, όπως:

δαπανεί	αντί	δαπανά
εντρυφεί		εντρυφά
περιπλανείται		περιπλανιέται

αποκαθιστώνται	αντί	αποκαθίστανται
καταπατώνται		καταπατούνται
δεν συνίσταται		δεν συνιστάται
απεκατέστησε		αποκατέστησε
προηγόταν		προηγούνταν
διατίθονται		διατίθενται
εγέρθειτε		εγέρθητε ή εγερθείτε

(Παπαζαφείρη, 1993: 48-49)

Ασφαλώς, δεν συνηθίζονται όλοι οι παραπάνω λανθασμένοι ρηματικοί τύποι με την ίδια συχνότητα. Για κάποιους από αυτούς μπορούμε να ισχυριστούμε πως είμαστε αρκετά εξοικειωμένοι, ενώ για κάποιους άλλους δεν έχουμε προγενέστερη εμπειρία.

Αναλύοντας το ρήμα “άγω” που συνήθως είναι σύνθετο (εξάγω, απάγω, παράγω), παρατηρούμε πως συχνά επιδέχεται λάθος χρήση και σαφέστερα φαίνεται να συγχέουμε τον παρατατικό με τον αόριστο ή τον διαρκή μέλλοντα με τον στιγμιαίο. Πρόκειται για λάθος αμιγώς γραμματικό, το οποίο γίνεται εύκολα αντιληπτό αν παρατηρήσουμε το παράδειγμα:

- *Εξήγαν τα χειρόγραφα*
- *Εξήγαγαν τα χειρόγραφα*

Ασφαλώς, η σωστή χρήση είναι το ρήμα εξήγαγαν, καθώς πρόκειται για πράξη στιγμιαία που πραγματοποιήθηκε σε χρόνο αόριστο.

Επιπρόσθετα, στην φράση για παράδειγμα: «*Αν παρήγα (και όχι παρήγαγα) άψογα κείμενα*», η ορθή χρήση είναι το ρήμα παρήγα, καθώς πρόκειται για πράξη εξακολουθητική χρόνου παρατατικού. Συγχρόνως, «*θα απαγάγω (και όχι θα απάγω) το διορθωτή*», γιατί είναι μια πράξη στιγμιαία που θα γίνει στο μέλλον (Καρζής, 1991: 235).

2.3.3. Κατά τη χρήση των ουσιαστικών και των επιθέτων

Στη Νεοελληνική Γραμματική παρατίθεται ο εξής ορισμός: «ουσιαστικά λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν πρόσωπα, ζώα ή πράγματα, ενέργεια, κατάσταση ή ιδιότητα» (Τριανταφυλλίδης, 2012: 74). Επομένως, μπορούμε εύκολα να αντιληφθούμε την πληθώρα των ουσιαστικών που χρησιμοποιούμε, τόσο κατά το γραπτό, όσο και κατά τον προφορικό μας λόγο. Φυσικό επακόλουθο αυτής της συχνότατης χρήσης είναι το λάθος, το οποίο ενδέχεται να είναι γραμματικό ή σημασιολογικό. Ο πλούτος της ελληνικής γλώσσας επιτρέπει την παρουσία ποικίλων λέξεων, με συναφές νοηματικό περιεχόμενο ή ακόμη λέξεις ηχητικά παρόμοιες αλλά με εντελώς διαφορετική σημασία. Οι παράγραφοι που ακολουθούν, εμπεριέχουν κάποια από τα λάθη που παρατηρούνται κατά την εκφορά του λόγου των φυσικών ομιλητών της Ελληνικής.

Πολύ συχνά ακούμε, διαβάζουμε ή και οι ίδιοι αναφερόμαστε στους πρόσφυγες που προέρχονται από τη Συρία ως «Σύριους» αντί για τον ορθό χαρακτηρισμό «Σύρους». Ιδιαίτερα την τελευταία διετία λόγω της έκρηξης του προσφυγικού ζητήματος, η συγκεκριμένη απόκλιση έχει λάβει καθολικές διαστάσεις. Εντούτοις, οι κάτοικοι της Συρίας δεν είναι «Σύριοι», καθώς οι κάτοικοι της Γαλλίας και της Αγγλίας δεν είναι «Γάλλιοι» και «Άγγλιοι» αντίστοιχα. Η σωστή διατύπωση είναι «Σύροι» και στο θηλυκό γένος «Σύρες».

Μια ακόμη εσφαλμένη διατύπωση, αποτελεί η χρήση του ουσιαστικού «μεγένθυση» έναντι του ορθού «μεγέθυση». Το παράγωγο από το οποίο προκύπτει το ουσιαστικό και το ρήμα είναι η λέξη «μέγεθος», στην οποία δεν διακρίνεται κανένα «ν». Ταυτόχρονα, μια σημαντική σύγχυση αφορά τη χρήση του -μ για τους μήνες «Σεπτέμβριος» και «Οκτώβριος» οι οποίοι συχνά διατυπώνονται ως «Σεμτέβριος» και «Οκτώμβριος», ενώ παρόμοια μεταχειρίζεται ο λόγος και τη λέξη «ασανσέρ», η οποία συχνά εκφέρεται ως «ανσασέρ». Πρόκειται για λάθη που εκφράζονται πολύ συχνά από τους ομιλητές, ωστόσο, μπορούμε να ισχυριστούμε πως δεν είναι επιζήμια για την επικοινωνία ανάμεσα στους συνομιλητές, καθώς

πρόκειται για λάθη περισσότερο αισθητικά, τα οποία συχνά εκφέρονται και από ανθρώπους υψηλού μορφωτικού επιπέδου, χωρίς προφανή αιτία.

Οι λέξεις οι οποίες ως επί το πλείστον συνοδεύουν τα ουσιαστικά, ονομάζονται επίθετα. Ανατρέχοντας και πάλι στον ορισμό που δίνεται στη σχολική γραμματική, «*οι λέξεις που φανερώνουν τι λογής είναι, δηλαδή ποια ποιότητα ή ιδιότητα έχει το ουσιαστικό, λέγονται επίθετα*» (Τριανταφυλλίδης, 2012: 106).

Ένα πολύ οικείο παράδειγμα εσφαλμένης χρήσης προσδιορισμού έναντι επιθέτου, είναι η θεώρηση του επιρρήματος “*επικεφαλής*” ως επίθετο και μάλιστα με πληθυντικό αριθμό ως «*οι επικεφαλείς*». Τα επιρρήματα είναι άκλιτες λέξεις και δεν φέρουν πληθυντικό αριθμό. Συνεπώς η ορθή έκφραση είναι “*ο επικεφαλής*” και “*οι επικεφαλής*” ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί. Ταυτόχρονα, αρκετές είναι και οι περιπτώσεις, κατά τις οποίες ενώ ένας ομιλητής έχει πλήρη επίγνωση της σημασίας της λέξης που θέλει να χρησιμοποιήσει, λανθάνει ως προς την έκφρασή της, όπως για παράδειγμα όταν θέλει κάποιος να χαρακτηρίσει ένα άτομο μη ενημερωμένο αναφορικά με κάποιο γεγονός, χρησιμοποιεί τη λέξη «*ανενημέρωτος*» αντί για το ρηματικό επίθετο “*ανενημέρωτος*”. Ασφαλώς, η σημασία της λέξης μπορεί να γίνει αντιληπτή, ωστόσο δεν ευσταθεί γραμματικά. Το αφαιρετικό αν- προτάσσεται στη μετοχή «*ενημερωμένος*» δηλαδή ως αν-ενημερωμένος. Κατά συνέπεια, η ορθή λέξη όπως διαμορφώθηκε σαν νεολογισμός είναι “*ανενημέρωτος*”. Ακόμα, το επίθετο «*μελαμψός*» γράφεται πολύ συχνά με αυτήν τη σύσταση, η οποία είναι λάθος. Επιπλέον, είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως στη μεσαιωνική ελληνική ο τύπος «*μελαμψός*» υπήρχε, δημιουργημένος από τη σύνθεση των λέξεων «*μελαν*» και «*οψός*», δηλαδή αυτός που έχει μαύρη όψη – μορφή. Στην νεοελληνική όμως έπεσε σε αχρηστία προς όφελος της σημερινής εκφοράς “*μελαψός*” (Καρζής, 1991: 222-224).

Ενδεχομένως να δημιουργείται κάποια σύγχυση όσον αφορά στη χρήση επιθέτων που δύνανται να έχουν δύο ή και τρεις καταλήξεις, όπως για παράδειγμα ο/η άκαρπος, το άκαρπον ή ο άκαρπος, η άκαρπη, το άκαρπο. Η σύγχυση αυτή ενδεχομένως να προκύπτει από την διαφορά της γραμματικής της καθαρεύουσας, η οποία χαρακτήριζε κάποια επίθετα τριγενή και δικατάληκτα, με τη Νεοελληνική Γραμματική, η οποία τα καθιστά τριγενή και τρικατάληκτα, όπως ο άγνωστος η

άγνωστη το άγνωστο κ.λπ. Επιπλέον, πολύ συχνά συναντούμε επίθετα με την κατάληξη σε -αίος και -αίος (π.χ. αραιός) να σχηματίζουν εσφαλμένα το θηλυκό σε -αία και αιά αντίστοιχα. Εντούτοις, η ορθή διατύπωση εμπεριέχει την κατάληξη -αίη ή -αίή όπως π.χ. αραιή και δίκαιη και όχι δίκαια. Ταυτόχρονα, τα επίθετα βαθύς και βαρύς σχηματίζουν το θηλυκό γένος στη νέα Ελληνική ως «βαθιά» και «βαριά» αντίστοιχα με κατάληξη σε -ια. Ωστόσο, συχνά τα ίδια επίθετα συναντώνται με την κατάληξη -εια (βαθειά και βαρειά), η οποία αποτελεί σύμφωνα με την μελέτη του Καρζή προέκταση του αρχαίου σχηματισμού και της καθαρεύουσας στη συνέχεια.

Αναφορικά με τα επίθετα που προκύπτουν από εθνικά ονόματα, συχνά αντιμετωπίζουμε το ζήτημα του διπλού τονισμού, μη γνωρίζοντας εκ του ασφαλούς, ποιος από τους δύο τύπους ευσταθεί έναντι του άλλου γλωσσικά. Η απάντηση που λαμβάνει κανείς από την βιβλιογραφία, είναι πως ο τονισμός, για παράδειγμα, στις λέξεις αμερικανικός/αμερικάνικος ή ρωσικός/ρώσικος είναι σωστός και με τις δύο παραλλαγές. Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να ισχυριστούμε πως ο πρώτος τρόπος τονισμού απηχεί περισσότερο στον επίσημο λόγο, ενώ ο δεύτερος σε ένα ύφος περισσότερο προσιτό ή καθημερινό (Καρζής, 1991: 106-107,109).

2.3.4. Κατά τη χρήση των επιρρημάτων

«Οι άκλιτες λέξεις που προσδιορίζουν ένα ρήμα και φανερώνουν τόπο, χρόνο, τρόπο και ποσό ονομάζονται επιρρήματα» (Τριανταφυλλίδης, 2012: 191). Τα επιρρήματα ενδέχεται να συνοδεύουν και επίθετα ή άλλα επιρρήματα, ενώ διακρίνονται ανάλογα με τη σημασία τους σε πέντε υποκατηγορίες σύμφωνα με τον Τριανταφυλλίδη:

- ❖ τοπικά - δηλώνουν τον τόπο που έγινε κάτι και απαντούν στην ερώτηση (πού;)
- ❖ χρονικά- δηλώνουν τον χρόνο που έγινε κάτι και απαντούν στην ερώτηση (πότε;)
- ❖ τροπικά- δηλώνουν τον τρόπο που έγινε κάτι και απαντούν στην ερώτηση (πώς;)
- ❖ ποσοτικά- δηλώνουν το ποσό στο οποίο έγινε κάτι και απαντούν στην ερώτηση (πόσο;)
- ❖ βεβαιωτικά,διστακτικά,αρνητικά- δηλώνουν κατά αντιστοιχία βεβαίωση, δισταγμό ή άρνηση (ό.π.: 191-193)

Ωστόσο, πολύ συχνά κάνουμε λάθη κατά την χρήση των επιρρημάτων, γεγονός το οποίο συμβαίνει λόγω της σύγχυσης ανάμεσα στη δημοτική και την καθαρεύουσα. Τα επιρρήματα που ανήκουν στη δημοτική όπως λ.χ. *απέναντι, κάπως, μέχρι, μπροστά, πουθενά, πριν, του χρόνου* αλλά και αυτά που διατηρήθηκαν στη νεοελληνική γλώσσα από την αρχαία χωρίς μεταβολές όπως λ.χ. *άλλοτε, αμέσως, ήδη, μεταξύ, πότε, συνήθως, τότε* δεν εμπίπτουν σε κανένα σφάλμα ή αμφισβήτηση. Από τα επιρρήματα που προέρχονται από την καθαρεύουσα, ορισμένα τροποποιήθηκαν σύμφωνα με τα πρότυπα της δημοτικής, όπως για παράδειγμα:

- ❖ *ακαίρως- άκαιρα*
- ❖ *εν τω μεταξύ- στο μεταξύ,*
- ❖ *εξαίφνης- έξαφνα, άξαφνα, ξαφνικά*
- ❖ *χαμαί - χάμω*

ενώ άλλα διατηρήθηκαν άθικτα όπως π.χ. *ασφαλώς, δυστυχώς, εντελώς, επομένως ευτυχώς, τελείως* κ.λπ. Η χρήση των επιρρημάτων που προέρχονται απευθείας από την καθαρεύουσα, συχνά διχάζει τους χρήστες της γλώσσας ως προς την ορθότητά της χρήσης τους. Η απάντηση που δίνεται, είναι ότι πρέπει να γίνεται χρήση αυτών των επιρρημάτων καθώς η δημοτική δεν διαθέτει δικά της επιρρήματα, που να αποδίδουν τις αντίστοιχες έννοιες. Για κάποια από τα επιρρήματα που αποδίδονταν με δυο λέξεις στην καθαρεύουσα όπως π.χ. *ούτω καθ'εξής και αφ'ενός*, η δημοτική προχώρησε σε ενοποίηση τους, με τη μορφή *ούτω καθεξής και αφενός* αντίστοιχα. Η υιοθέτηση και η χρήση, στην ομιλία και τη γραφή, των ενοποιημένων επιρρημάτων δεν πρέπει να θεωρείται ορθογραφική παρέκκλιση. Ακολουθεί πίνακας με ορισμένα από τα συνηθέστερα ενοποιημένα επιρρήματα:

<i>απευθείας</i>	<i>απ'ευθείας</i>
<i>αφότου</i>	<i>αφ'ότου</i>
<i>εξάλλου</i>	<i>εξ'άλλου</i>
<i>εξαρχής</i>	<i>εξ'αρχής</i>
<i>εξής</i>	<i>τα -, ως-</i>
<i>εξίσου</i>	<i>εξ'ίσου</i>
<i>καταρχήν</i>	<i>κατ'αρχήν</i>
<i>παρόλο</i>	<i>παρ'όλο</i>
<i>προπαντός ή προπάντων</i>	<i>προ παντός, προ πάντων</i>

(Καρζής, 1991: 167-168)

2.3.5. Ως προς τα σημεία στίξης

Η στίξη αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της δόμησης γλώσσας. Η σωστή στίξη είναι απαραίτητη τόσο κατά τον γραπτό, όσο και κατά τον προφορικό λόγο, καθώς συμβάλλει καθοριστικά στη σωστή κατανόηση και μετάδοση του μηνύματος. Η γενική πτώση των ονομάτων ωστόσο, συχνά παρουσιάζει αλλοιώσεις, οι οποίες αφορούν σε πολλές περιπτώσεις, την τοποθέτηση του τόνου σε μία λέξη. Ο εσφαλμένος τονισμός αποτελεί επαναλαμβανόμενο φαινόμενο, τόσο κατά τον γραπτό όσο και κατά τον προφορικό μας λόγο. Ενδεχομένως, η συνήθεια αυτή να είναι αποτέλεσμα κακής μίμησης ή άγνοιας των γραμματικών κανόνων. Κατά συνέπεια, αν και ο λάθος τονισμός δεν δυσχεραίνει πάντα την επικοινωνία μεταξύ ομιλητών, καθώς οι έννοιες δεν αλλοιώνονται σημασιολογικά, καθίσταται χρήσιμη μια αναδρομή στους γραμματικούς κανόνες.

Πολλά ουσιαστικά μεταφέρουν τον τόνο τους κατά τη γενική πτώση όπως π.χ. ο άνεμος - του ανέμου ή ο άνθρωπος - του ανθρώπου, ενώ άλλα τον διατηρούν σταθερό όπως π.χ. ο κατήφορος - του κατήφορου ή το σίδερο - του σίδηρου. Με βάση την νεοελληνική γραμματική, μπορούμε να προχωρήσουμε σε μια ομαδοποίηση ως εξής:

1. Τα αρσενικά παροξύτονα σε -ος, συνήθως μεταθέτουν τον τόνο στη γενική ενικού

Ονομαστική	Γενική Ενικού	Γενική Πληθυντικού
<i>άνεμος</i>	<i>ανέμου</i>	<i>ανέμων</i>
<i>άνθρωπος</i>	<i>ανθρώπου</i>	<i>ανθρώπων</i>
<i>άγγελος</i>	<i>αγγέλου</i>	<i>αγγέλων</i>
<i>κίνδυνος</i>	<i>κινδύνου</i>	<i>κινδύνων</i>

*Εξαιρούνται τα πολυσύλλαβα, οι λαϊκές λέξεις και τα κύρια ονόματα όπως π.χ. του αντίκτυπου, του ανήφορου, του εξάψαλμου, του Αχλαδόκαμπου, του Ξεροπόταμου, του Θόδωρου, του Χαράλαμπου κ.λπ. (Τριανταφυλλίδης, 2012: 87)

2. Τα θηλυκά ουσιαστικά με κατάληξη -α, στη γενική ενικού διατηρούν τον τόνο της ονομαστικής ενώ στη γενική πληθυντικού μεταθέτουν τον τόνο στη λήγουσα ή την παραλήγουσα όπως:

Ονομαστική	Γενική Ενικού	Γενική Πληθυντικού
<i>θάλασσα</i>	<i>θάλασσας</i>	<i>θαλασσών</i>
<i>γλώσσα</i>	<i>γλώσσας</i>	<i>γλωσσών</i>
<i>αίθουσα</i>	<i>αίθουσας</i>	<i>αιθουσών</i>
<i>μαθήτρια</i>	<i>μαθήτριας</i>	<i>μαθητριών</i>

*Εξαιρούνται τα παροξύτονα αρχαιοκλίτα με κατάληψη -ος, που μετακινούν κατά μία συλλαβή τον τόνο στη γενική ενικού, τη γενική πληθυντικού και την αιτιατική πληθυντικού όπως π.χ. *η διάμετρος - της διαμέτρου – των διαμετρών – τις διαμέτρους.*

3. Τα ουδέτερα προπαροξύτονα ουσιαστικά, με κατάληξη -ο (άλογο, άτομο, κύπελλο), συχνά δημιουργούν σύγχυση ως προς τον τονισμό τους. Η αιτία που θα μπορούσε να δοθεί, είναι το γεγονός ότι κάποια από αυτά μεταθέτουν στη γενική ενικού τον τόνο όπως π.χ. *το άλογό - του αλόγου* ενώ κάποια άλλα τον διατηρούν σταθερό όπως π. χ. *το σίδερο του - σίδερου.* (Καρζής, 1991: 131). Έχοντας ως βάση την σχολική γραμματική μπορούμε να προχωρήσουμε στην παρακάτω ομαδοποίηση:

✓ Ουδέτερα ουσιαστικά που μεταθέτουν τον τόνο κατά το πρόσωπο

<i>άλογο</i>	<i>αλόγου</i>
<i>άτομο</i>	<i>ατόμου</i>
<i>έπιπλο</i>	<i>επίπλου</i>
<i>θέατρο</i>	<i>θεάτρου</i>

*Στην ίδια κατηγορία ανήκουν και τα τοπωνύμια: *Άγραφα - Αγράφων* και *Καλάβρυτα - Καλαβρύτων.*

- ✓ Ουδέτερα ουσιαστικά που δεν μεταθέτουν τον τόνο όπως το σίδερο

αμύγδαλο	αμύγδαλου ⁷
δάχτυλο	δάχτυλου
σύννεφο	σύννεφου
τριαντάφυλλο	τριαντάφυλλου

*Στην ίδια κατηγορία ανήκουν και τα τοπωνύμια: *Λιτόχωρο – Λιτόχωρου* και *Σαραντάπηχο – Σαραντάπηχου*.

- ✓ Παροξύτονα ουδέτερα που επιδέχονται δύο τρόπους τονισμού

βούτυρο	βού τυρου	βου τύ ρου
γόνατο	γό νατου	γον ά του
πρόβατο	πρό βατου	προ β άτου
περιεχόμενο	περιε χό μενου	περιε χο μένου

⁷ Ο τύπος «σοκολάτα αμυγδαλού» που ακούμε και χρησιμοποιούμε είναι εσφαλμένος, αν λάβουμε υπόψη τους γραμματικούς κανόνες. Ωστόσο, όπως αναφέρει και ο Καρζής είναι ένας τύπος που χρησιμοποιείται πλέον από συνήθεια και σε συγκεκριμένες περιπτώσεις (Καρζής, 1991: 132).

2.3.6. Περιπτώσεις απλοποιήσεων

Είναι γεγονός πως η ελληνική γλώσσα έχει υποστεί σημαντικές μεταβολές, οι οποίες αφορούν κατά ένα μεγάλο μέρος τους, την ορθογραφία. Οι μεταβολές αυτές, χαρακτηρίζονται κυρίως από την τάση της απλοποίησης της ορθογραφικής σύστασης και απεικόνισης των ποικίλων λέξεων, καθώς δεν έχει καταστεί σαφής, στην πλειοψηφία των χειριστών της γλώσσας, η ορθή σύσταση της κάθε λέξης που πρέπει να επιλέγεται κατά την εκφορά ή τη σύνθεση του λόγου. Στον πίνακα που ακολουθεί μπορούμε να διακρίνουμε ορισμένες κατηγορίες ορθογραφικής απλοποίησης, έχοντας ως βάση την βιβλιογραφία:

- Απάλειψη του ενός εκ των δύο συμφώνων

<i>έρριξα</i>	<i>έριξα</i>
<i>κλάμμα</i>	<i>κλάμα</i>
<i>Τρίκκαλα</i>	<i>Τρίκαλα</i>

- Αντικατάσταση φωνηέντων από το -ι

<i>μακρυά</i>	<i>μακριά</i>
<i>μαντήλι</i>	<i>μαντίλι</i>
<i>χατήρι</i>	<i>χατίρι</i>

- Αντικατάσταση του -ω από το -ο

<i>αρματωλός</i>	<i>αρματολός</i>
<i>βαρώνος</i>	<i>βαρόνος</i>
<i>Μανώλης</i>	<i>Μανόλης</i>

- Αντικατάσταση του **-αι** από το **-ε** (κυρίως σε περιπτώσεις γλωσσικών δανείων)

<i>τραίνο</i>	<i>τρένο</i>
<i>Βολταίρος</i>	<i>Βολτέρος</i>

(Καρζής, 1991: 183)

- Λέξεις λαϊκής προέλευσης που απέβαλαν το διπλό σύμφωνο προοδευτικά⁸ όπως:

Βερίκοκο

Βέροια

Βύσινο

Καμιά

Κηφισιά

- Λέξεις καθημερινού λεξιλογίου που έχουν υποστεί απλοποίηση:

<i>ανιψιός</i>	<i>αντί για</i>	<i>ανηψιός</i>
<i>αντικρίζω</i>		<i>αντικρύζω</i>
<i>γαρίφαλο</i>		<i>γαρύφαλλο</i>
<i>γιατριά</i>		<i>γιατρεία</i>
<i>γλιτώνω</i>		<i>γλυτώνω</i>
<i>εταιρία</i>		<i>εταιρεία</i>
<i>μπύρα</i>		<i>μπύρα</i>
<i>νιάζομαι</i>		<i>νοιάζομαι</i>
<i>νιώθω</i>		<i>νοιώθω</i>

⁸ Ενδεχομένως, πολλά από τα παραδείγματα που παρουσιάζονται ως ενδεικτικά στην παρούσα εργασία, να ξενίζουν ή να χαρακτηρίζονται λανθασμένα. Ωστόσο, η μελέτη της βιβλιογραφίας οδηγεί σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις, αναφορικά με τις απλοποιήσεις της νεοελληνικής γλώσσας. Όπως ο ίδιος ο Καρζής επισημαίνει ως προκαταβολική διευκρίνηση: «οι κανόνες που ακολουθούν δεν είναι αυστηροί, καθώς η ορθογραφική απλοποίηση βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη» (Καρζής, 1991: 190).

<i>παλικάρι</i>	<i>αντί για</i>	<i>παλληκάρι</i>
<i>περηφάνια</i>		<i>περηφάνεια</i>
<i>φτώχεια</i>		<i>φτώχεια</i>

(ό.π: 190-191).

Τρίτο μέρος: Η διδασκαλία της γλώσσας - Ορισμένες προτάσεις

3.1. Εκπαιδευτικές προτάσεις για την διδασκαλία της γλώσσας

Η διδασκαλία της γλώσσας αποτελεί δομικό συστατικό του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, σε όλες τις σχολικές βαθμίδες. Ωστόσο, παρατηρούμε πως η παραγωγή του λόγου είναι αρκετά περιορισμένη, γεγονός που οφείλεται στην υποβάθμιση του ρόλου του λεξιλογίου κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Το ελληνικό σχολείο φαίνεται να εστιάζει περισσότερο στην αποστήθιση γραμματικών και συντακτικών κανόνων και όχι στην καλλιέργεια ενός σωστά δομημένου λεξιλογίου. Ο Μήτσης (2004) στη μελέτη του επισημαίνει την ανάγκη της συστηματικής ένταξης του λεξιλογίου μέσα στο γλωσσικό μάθημα, προτείνοντας συγκεκριμένες εκπαιδευτικές παρεμβάσεις, τις οποίες πραγματευόμαστε στις επόμενες παραγράφους.

Το λεξιλόγιο που επιδιώκουμε να διδάξουμε κατά το γλωσσικό μάθημα, οφείλει να είναι προσαρμοσμένο στην ηλικία, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, ενώ ταυτόχρονα πρέπει να χαρακτηρίζεται από απλότητα και λειτουργικότητα. Με σκοπό να επιτευχθεί η σωστή εκμάθηση του λεξιλογίου, οφείλουμε να κάνουμε χρήση των νέων λέξεων, μέσα από μία διαδικασία δημιουργικής παραγωγής του λόγου, με σκοπό οι μαθητές να κατανοούν πλήρως τη σημασία της κάθε λέξης, είτε αυτή χρησιμοποιείται κατά των κυριολεκτικό λόγο, είτε ως αλληγορία ή μεταφορά. Συγχρόνως, για να μπορέσει ένας μαθητής να εντάξει μία καινούργια λέξη στο λεξιλόγιό του, οφείλει πρώτα να την έχει συνδέσει με άλλες λέξεις, μέσα σε ποικίλα λεξιλογικά πεδία. Η διαδικασία αυτή χαρακτηρίζεται «λεξιλογική επέκταση» και μπορεί να υλοποιηθεί με τέσσερις τρόπους:

α) Με την ένταξη της νέας λέξης τον παραδειγματικό άξονα των σημασιολογικών σχέσεων και συσχετισμό της με συνώνυμες, αντώνυμες και παρώνυμες, όπως για παράδειγμα, η λέξη «αισχρός» πρέπει να συνδεθεί με το υπερώνυμο «κακός», μετά συνώνυμα «αχρείος», «ελεεινός», «άθλιος», «απαίσιος», «φριχτός», «απερίγραπτος», «απαράδεκτος», «ανήθικος», «φαύλος», «χυδαίος», «κακοήθης» κ.λπ., καθώς και με τα αντώνυμα «αγαθός», «έντιμος», «σεμνός», «αξιοπρεπής», «ηθικός» κ.λπ.

β) Με τη σύνδεση της νέας λέξης με μία σειρά η ομάδα άλλων λέξεων που να ανήκουν στον ίδιο θεματικό κύκλο, όπως για παράδειγμα η λέξη «θίασος», θα μπορούσε να συνδεθεί με λέξεις όπως «θεατής», «ηθοποιός», «δημοφιλής», «παίζω», «ερμηνεύω», «υποκρίνομαι», «σκηνή», «σκηνικά», «θιασάρχης», «ταλαντούχος», «ρόλος», «πρωταγωνιστής» κ.λπ.

γ) Με την ένταξη της νέας λέξης σε αντίστοιχο ετυμολογικό πεδίο και συσχετισμό της με ομόρριζες, δηλαδή με λέξεις της ίδιας ετυμολογικής οικογένειας, όπως για παράδειγμα η λέξη «αισχρός» θα συνδεθεί με τις λέξεις «αίσχος», «αισχρολογία», «αισχρολογώ», «αισχροκέρδεια», «αισχύροτητα», «αισχύνη», «αισχύνομαι», «αισχογράφημα» κ.λπ.

δ) Με ένταξη της νέας λέξης στο κατάλληλο μορφολογικό παράδειγμα και σύνδεσή της με άλλες λέξεις, οι οποίες συμπεριφέρονται μορφολογικά (ή συντακτικά) με τον ίδιο τρόπο, όπως για παράδειγμα το επίθετο «αισχρός» θα ενταχθεί στο μορφολογικό παράδειγμα των επιθέτων σε «ός-ή ό» και θα συνδεθεί με τα επίθετα όπως «καλός», «ακριβός», «σκοτεινός», «ταπεινός», «τυχερός» κ.λπ. που κλίνονται με τον ίδιο τρόπο (Μήτσης, 2004: 136-137).

Η κατοχή της γραμματικής και της σύνταξης δεν συνιστούν επαρκή εφόδια για τη γνώση της γλώσσας, εάν δεν περιλαμβάνουν και την κατοχή ενός διευρυμένου λεξιλογίου. Ο ρόλος του λεξικού κατά τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος είναι καθοριστικός για την απόκτηση πλούσιου λεξιλογίου, καθώς μέσα από τη σωστή καθοδήγηση ο μαθητής δύναται να ανακαλύψει τον «κόσμο των λέξεων» (Μπαμπινιώτης, 2010: 118).

Συνεπώς, η διδασκαλία πρέπει να αποσκοπεί στο να πλησιάσει τον μαθητή στο σύστημα της γλώσσας καταστρώνοντας τον, με αυτό τον τρόπο, ικανό να τη χειρίζεται δημιουργικά, έχοντας όμως ως αφετηρία το δικό του γλωσσικό επίπεδο. Πρόκειται για μια από τις βασικότερες αρχές της επιστήμης της Παιδαγωγικής, σύμφωνα με την οποία «πρέπει να σκοπεύουμε στην ανέλιξη της φύσης του παιδιού, ξεκινώντας πάντοτε από τις σχηματισμένες ήδη σ' αυτό δομές, τις οποίες και επιχειρούμε με τη διδασκαλία μας να προεκτείνουμε και να βελτιώσουμε» (Μήτσης, ό.π: 138). Αυτό σημαίνει πως σημείο εκκίνησης για την εφαρμογή στην πράξη του παραπάνω

ισχυρισμού, θα είναι το λεξιλόγιο το οποίο ήδη κατέχουν και χρησιμοποιούν οι μαθητές (υπάρχουσα γνώση) κατά την επικοινωνία τους. Ο ρόλος της διδασκαλίας περιλαμβάνει την αποδοχή και τον εμπλουτισμό αυτού του ενυπάρχοντος λεξιλογίου. Ο δομισμός πάνω στην υπάρχουσα γνώση εντάσσεται στο πλαίσιο της «ολικής γλώσσας⁹», σύμφωνα με την οποία το αναλυτικό πρόγραμμα στοχεύει στην προσωπική ανάπτυξη των παιδιών. «*Τα παιδιά χρειάζεται να αισθάνονται πως αυτό που κάνουν μέσα από τη γλώσσα γίνεται γιατί τα ενδιαφέρει, είναι χρήσιμο και τους αρέσει. Είναι σημαντικό να αναλαμβάνουν τα παιδιά πρωτοβουλίες και να μετέχουν σε δραστηριότητες για δικούς τους λόγους και όχι για το σχολείο, για να φέρουν καλό βαθμό στο σπίτι ή για να λάβουν την επιβράβευση της/του εκπαιδευτικού*» (Παπαδοπούλου, 2005: 84).

Ταυτόχρονα, ο εκπαιδευτικός οφείλει να είναι προσεκτικός και στην επιλογή των λέξεων που εντάσσει στη διδασκαλία. Πιο συγκεκριμένα, οι λέξεις που τίθενται προς διδασκαλία πρέπει να είναι λειτουργικές και περισσότερο χρήσιμες σε σχέση με άλλες, ώστε οι μαθητές όχι μόνο να τις αντιλαμβάνονται αλλά να είναι σε θέση να τις χρησιμοποιήσουν οι ίδιοι δημιουργικά, όταν παράγουν λόγο. Τέλος, κατά την εκμάθηση του λεξιλογίου μέσα από τη χρήση του στο λόγο, οφείλουμε να επισημάνουμε πως οι σταθερές συνάψεις λέξεων δεν προβληματίζουν τους μαθητές, γιατί οι σημασίες τους είναι κυριολεκτικές. Ωστόσο, οι συνάψεις που περιέχουν συνυποδηλωτική σημασία ενδεχομένως να χρήζουν μεγαλύτερης προσοχής, αν και συνήθως οι συνυποδηλώσεις αυτές είναι προφανείς και αυτονόητες (Μήτσης, 2004: 135-139).

Οφείλουμε να επισημάνουμε ωστόσο, πως το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο προχώρησε το 2011 σε ορισμένες τροποποιήσεις σχετικές με το γλωσσικό μάθημα για τις σχολικές βαθμίδες από το δημοτικό μέχρι και το Λύκειο. Σαφέστερα, αναφέρει σχετικά με τη διδασκαλία των μαθημάτων της Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας (Δημοτικό - Γυμνάσιο), πώς σκοπός της διδασκαλίας είναι να κατανοήσουν οι

⁹ Μεταφράζεται ο όρος *Whole Language* και αναφέρεται στην Ολική γλώσσα που ορίζεται σε τέσσερις ανθρωπολογικές-επιστημονικές βάσεις. «*Συγκροτείται ως θεωρία μάθησης, ως θεωρία γλώσσας, ως βασική φιλοσοφία διδακτικής στην εκπαίδευση και ως Γλωσσοκεντρικό Αναλυτικό Πρόγραμμα*». Στην διδασκαλία μέσα από την «ολική γλώσσα» η Παπαδοπούλου επισημαίνει την ενοποίηση γραφής, ακρόασης, ομιλίας και ανάγνωσης (Παπαδοπούλου, 2005: 79, 84)

μαθητές το γεγονός ότι οι αποκλίσεις ανάμεσα στον προφορικό και γραπτό λόγο μπορεί να προέρχονται από τη γλωσσική, γεωγραφική και κοινωνική ποικιλότητα ή ενδεχομένως από άλλες ιστορικές αιτίες. Συνεπώς, η κριτική θεώρησή τους από τους μαθητές κρίνεται απαραίτητη. Ακόμη, ανάμεσα στους βασικούς στόχους του μαθήματος εντάσσεται και η κατάκτηση της σύνταξης της «*πρότυπης γλώσσας*» π.χ. αρχαία (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011: 9).

3.2. Ο ρόλος του νηπιαγωγείου

Το νηπιαγωγείο αποτελεί την πρώτη σχολική βαθμίδα που εισάγει και καθοδηγεί το παιδί κατά την προσαρμογή του στην κοινωνία και κατά συνέπεια στους θεσμούς και στους κανόνες που τη διέπουν. Όπως αναφέρει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο «(...) η καλή γνώση της μητρικής γλώσσας, τόσο στην προφορική όσο και στη γραπτή εκδοχή της, αποτελεί προαπαιτούμενο για την ομαλή κοινωνική ένταξη και τη συμμετοχή σε δραστηριότητες πολιτισμικού, οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα της σύγχρονης ζωής» (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011: 97). Επομένως, το γλωσσικό μάθημα αποτελεί θεμέλιο για την εκπαιδευτική διαδικασία, χωρίς ωστόσο να απαιτείται η αυστηρή εκμάθηση μορφοσυντακτικών κανόνων. Με άλλα λόγια, η διδασκαλία της γλώσσας κατά την προσχολική εκπαίδευση οφείλει να λαμβάνει διαστάσεις γλωσσικού παιχνιδιού. Επιπρόσθετα διαβάζουμε: «Η γλωσσική διαδικασία θα έπρεπε να στηρίζεται στις γλωσσικές γνώσεις που ήδη έχουν κατακτήσει τα παιδιά, να ξεκινάει από αυτές σα βάση, να καλλιεργεί αυτές τις κατακτημένες γλωσσικές και επικοινωνιακές ικανότητες και να τις διευρύνει με νέες επικοινωνιακές ανάγκες που απαιτούν καινούργιες γλωσσικές γνώσεις και επικοινωνιακές ικανότητες» (ό.π: 99).

Κάθε παιδί που έρχεται στο νηπιαγωγείο διαθέτει ήδη από την οικογένεια, τον κοινωνικό του περίγυρο ή ακόμα από τα ΜΜΕ με τα οποία έρχεται σε επαφή, ένα λεξιλόγιο με το οποίο αισθάνεται οικεία κατά την ομιλία του. Το λεξιλόγιο που φέρει κάθε παιδί ενδέχεται να παρουσιάζει αρκετές διαφορές από εκείνο που φέρει ένα άλλο. Η διαφοροποίηση αυτή ενδεχομένως οφείλεται στο γεγονός ότι κάθε νήπιο προέρχεται από ένα διαφορετικό οικογενειακό ή κοινωνικό περιβάλλον το οποίο το έχει εφοδιάσει ανάλογα γλωσσικά. Επιπλέον, ο χρόνος που αφιερώνει ένας ενήλικας ή ένα μεγαλύτερο παιδί για να συζητήσει με ένα παιδί προσχολικής ηλικίας, διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη μετέπειτα εξέλιξη της γλωσσικής ικανότητας του ίδιου του παιδιού. Ένα νήπιο που συμμετέχει συχνότερα σε μία συζήτηση έχει περισσότερες πιθανότητες να αναπτύξει ένα διευρυμένο λεξιλόγιο σε σχέση με ένα παιδί που απέχει από μία τέτοια διαδικασία (Μήτσης, 2013: 103-104).

Κατά συνέπεια, σκοπός του εκπαιδευτικού είναι να σχεδιάζει ένα γλωσσικό μάθημα το οποίο να στηρίζεται στην ισότιμη συμμετοχή όλων των μαθητών, οι οποίοι μέσα από καθημερινές συζητήσεις τόσο σχετικές με τα προσωπικά τους βιώματα όσο και γύρω από τα σχολικά θέματα, θα εξερευνούν και θα διευρύνουν τους γλωσσικούς τους ορίζοντες. Μπορούμε να ανασύρουμε από τη μνήμη μας τον θεσμό της πρωινής συγκέντρωσης στον χώρο της “παρέας”, που θεωρείται σταθερή «ρουτίνα» για το νηπιαγωγείο και χαρακτηριστικό παράδειγμα πραγμάτωσης της παραπάνω θεώρησης. Η/ο νηπιαγωγός οφείλει να ενισχύει το υπάρχον λεξιλόγιο μέσα από παιδικές διηγήσεις, ιστορίες και παραμύθια ή μέσα από την παρουσίαση εικόνων ή φωτογραφιών που εγείρουν το ενδιαφέρον των μαθητών για λεκτική συμμετοχή. Δεν πρέπει να ξεχνάμε, ότι σκοπός του νηπιαγωγείου είναι να πλησιάσει όσο το δυνατόν περισσότερο τον παιδικό ψυχισμό και να καταστήσει τη μάθηση ευχάριστη.

Επιπρόσθετα, δεν πρέπει να λησμονήσουμε το γεγονός, πως το νηπιαγωγείο αποτελεί την έναρξη της διάκρισης των «καταστάσεων επικοινωνίας» από το ίδιο το παιδί, το οποίο με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού κατανοεί πως ο τρόπος ομιλίας και οι λέξεις που χρησιμοποιούμε διαφέρουν ανάλογα με τον συνομιλητή μας, π.χ. *«δεν μιλάμε με τον ίδιο τρόπο στους φίλους μας, στους γονείς μας, στους γονείς των φίλων μας και στο γιατρό, δεν μιλάμε στο μεσημεριανό τραπέζι με τον ίδιο τρόπο που μιλάμε στο τηλέφωνο κ.λπ.»* (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011: 99-100). Τέλος, τα νήπια πρέπει να αισθάνονται ελεύθερα να διατυπώνουν απορίες ερωτήσεις γύρω από νέες λέξεις ή μεταφορικές έννοιες τις οποίες ενδεχομένως δεν κατανοούν πλήρως, χωρίς τον φόβο της επίπληξης ή της αδιαφορίας.

Τέταρτο μέρος: Τα συμπεράσματα της μελέτης

4.1. Συμπεράσματα-Διαπιστώσεις

Η μελέτη που πραγματοποίησα μέσα από την ανασκόπηση ποικίλων βιβλιογραφικών πηγών, με κατευθύνει ως προς την εξαγωγή ορισμένων συμπερασμάτων. Πιο συγκεκριμένα, οφείλω να αποδεχτώ το γεγονός ότι στο πλαίσιο της διαρκούς εξέλιξης της γλώσσας, η θεώρηση του λάθους δεν μπορεί να είναι πάγια ή αμετάβλητη. Οι πολιτικές, οικονομικές ή πολιτισμικές αλλαγές που πραγματοποιούνται σε ένα κράτος ανά διαστήματα, επηρεάζουν αναπόδραστα τη συγκρότηση, ομιλία, γραφή και κατά συνέπεια την διδασκαλία της γλώσσας. Επομένως, δεν επιτρέπεται η απόλυτη στάση γύρω από τη θεματική του λάθους ή της απόκλισης. Όπως αναφέρει και η Νικηφορίδου στο άρθρο της, οι έννοιες «φθορά» και «πρόοδος» δεν δύνανται να χαρακτηρίσουν την αλλαγή της γλώσσας, καθώς «δεν υπάρχουν γλωσσικά κριτήρια βελτίωσης ή φθοράς των γλωσσών» (2001: 41). Ασφαλώς, μπορούμε να παρατηρήσουμε αλλαγές στην προφορά ή τη γραμματική της γλώσσας (π.χ. απλούστευση), χωρίς αυτό να σημαίνει ότι στο δεν μπορεί να ανατραπεί εκ νέου στο μέλλον. Εξάλλου, το μεγαλύτερο μέρος των γλωσσικών μορφών που αποτελούν σε μία περίοδο τον «κανόνα», ξεκίνησαν ως γλωσσικά λάθη, συνυπήρξαν στη συνέχεια με τις παλιότερες παγιωμένες μορφοσυντακτικές δομές και τελικά επικράτησαν. Με αυτή την έννοια, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως πολλά λάθη που διαπιστώνονται ευρέως σήμερα δεν είναι παρά μάρτυρες επερχόμενων γλωσσικών αλλαγών.

Επιπρόσθετα, οφείλω να αναφερθώ στη διάκριση του γλωσσικού λάθους από το ορθογραφικό. Όπως έχει ήδη ειπωθεί, η ουσία της διαφοροποίησης έγκειται στο είδος του λόγου που εκπονείται κάθε φορά, καθώς το ορθογραφικό λάθος έχει σαφή χαρακτηρισμό και θέση και αφορά στην απόκλιση από τη νόρμα. Αντίθετα, το γλωσσικό λάθος διαθέτει ένα μεγαλύτερο εύρος, όπως λ.χ. αυτό της επικοινωνίας και εμπεριέχει ασφαλώς και το γραμματικό λάθος στις περισσότερες μορφές του. Ουσιαστικά, το ορθογραφικό λάθος είναι σχεδόν πάντα γλωσσικό χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η γλώσσα αλλοιώνεται ή δεν εξελίσσεται λόγω των μεταβολών αυτών. Αναφορικά με το ζήτημα της ορθογραφικής ικανότητας ενός χειριστή της γλώσσας, ο

Μήτσης αναφέρει: *«οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η ορθογραφική ικανότητα είναι δείγμα γλωσσικής ποιότητας, γιατί αποτελεί ένα σημαντικό συστατικό της γλωσσικής επάρκειας του ατόμου»*. Ωστόσο, η ορθογραφία δεν διδάσκεται μόνο μέσα από τη θεωρία αλλά απαιτεί πράξη και άσκηση, ώστε ο μαθητής να κατανοήσει και να συνηθίσει τη χρήση του γραμματικού συστήματος. Ωστόσο, *«ο έντονα συμβατικός χαρακτήρας της ορθογραφίας και η ιδιαίτερη ιστορία της γλώσσας μας, δεν ευνοούν τη δημιουργία και την αποδοχή ενός ενιαίου και γενικά αποδεκτού ορθογραφικού συστήματος»*. Απόρροια αυτού του μη ενιαίου ορθογραφικού συστήματος, είναι η διατύπωση αντικρουόμενων απόψεων σχετικά με τη στάση που οφείλουμε να διατηρούμε απέναντι στις επερχόμενες αλλαγές. Πολλοί μελετητές και ιδιαίτερα στο παρελθόν, διατύπωσαν απόψεις περί βανδαλισμού της Ελληνικής, λόγω της απλούστευσης της ιστορικής ορθογραφίας. Εντούτοις, η επιστήμη της γλωσσολογίας διατηρεί μια στάση ευνοϊκότερη ως προς την παρατήρηση και όχι την διόρθωση. Σχετικά με το ζήτημα αυτό ο Μήτσης (2017), αναφέρει πως οι συζητήσεις αυτές γύρω από τη γλώσσα αποδεικνύονται ιδιαίτερα ωφέλιμες, καθώς *«διατηρούν ζωντανό το ενδιαφέρον μας γι' αυτήν και συμβάλλουν στη βαθύτερη μελέτη και την αποτελεσματικότερη κατάκτησή της»* .

Συγχρόνως, οι Θεοδωρόπουλου και Παπαναστασίου τοποθετούνται με σαφήνεια υπέρ της παρατήρησης και όχι διόρθωσης των γλωσσικών αλλαγών, κυρίως κατά την εκπαιδευτική διαδικασία: *«η τάση ορισμένων να θεωρούν ότι η γλώσσα καταστρέφεται εξαιτίας των λαθών που γίνονται στα πλαίσια του γλωσσικού συστήματος δηλώνει μία ανιστόρητη στάση απέναντι στη γλώσσα»* (ό.π., 2001: 202). Μια τέτοια θεώρηση δεν σημαίνει απαραίτητα πως τα λάθη που παρατηρούνται κατά την εκπαιδευτική διαδικασία δεν πρέπει να αναγνωρίζονται ή να διορθώνονται. Μπορεί να ερμηνευτεί ως ανάγκη να καλλιεργηθεί ένα πνεύμα εναλλακτικής στάσης απέναντι στο λάθος, με διδασκαλία περισσότερο συμβουλευτική και όχι επικριτική ή αφοριστική.

4.1.2. Επίλογος

Ανακεφαλαιώνοντας, η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών Επιστημών της Αγωγής, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Μέσα από τη μελέτη της βιβλιογραφίας, προσπάθησα να προσεγγίσω την προβληματική του λάθους, κατά τον προφορικό και γραπτό λόγο των φυσικών ομιλητών της Ελληνικής Γλώσσας. Η μελέτη αυτή κατέδειξε πως το ζήτημα του λάθους είναι διαχρονικό και διαρκώς μεταβαλλόμενο, καθώς δύναται να λαμβάνει νέες μορφές ή ερμηνείες, μέσα από το λόγο των ομιλητών ή τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε χρονικής περιόδου εντός της οποίας λαμβάνει χώρα. Συγχρόνως, επιχείρησα να αποσαφηνίσω τη σχέση ανάμεσα στο γλωσσικό και το ορθογραφικό λάθος, μέσα από τη χρήση παραδειγμάτων, με σκοπό την όσο το δυνατόν συνεπέστερη απόδοση. Η προσπάθειά μου αυτή, ασφαλώς κινείται σε ένα θεωρητικό επίπεδο καθώς δεν αποτελεί παρά ανασυγκρότηση των όσων έχουν ειπωθεί από σπουδαίους μελετητές του ζητήματος της γλώσσας. Ωστόσο, θα επιθυμούσα να μελετήσω το ζήτημα εκ νέου μελλοντικά μέσα από μια έρευνα πεδίου, καθώς πιστεύω πως η θεματική του λάθους αποτελεί ένα πρόσφορο έδαφος για περαιτέρω μελέτη.

Όπως εξάλλου, αναφέρθηκε και στο κείμενο των συμπερασμάτων του τελευταίου Διεθνούς Θερινού Πανεπιστημίου «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και ΜΜΕ» που οργανώθηκε από το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών και πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι του 2018 στη Σύρο, η έννοια του λάθους και ειδικά του γλωσσικού λάθους είναι μία ασαφής περιοχή με εντονότατο ερευνητικό ενδιαφέρον, δεδομένου μάλιστα ότι «τα λάθη του σήμερα ίσως γίνουν οι κανόνες του αύριο»...Εν αναμονή της έκδοσης αυτών των πρακτικών κι ενώ οι εξελίξεις στον τομέα της Γλωσσολογίας είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες, καταθέτω και εγώ τη δική μου διαθεσιμότητα ως νεόκοπη ερευνήτρια να ενταχθώ σε τέτοιες ερευνητικές ομάδες οι οποίες σήμερα αναθεωρούν και επανεξετάζουν τα ζητήματα του λάθους και της προσφοράς και δυναμικής τους στην εξέλιξη της γλώσσας.

Βιβλιογραφία

- Bauer, L. & Trudgill, P. (1998). *Language myths*. London: Penguin Books.
- Beaton, Roderick. (1996). *Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία* (1η Έκδοση ed.). (Ε. Ζουργού, & Μ. Σπανάκη, Trans.) Αθήνα: Νεφέλη.
- Holton, D., Mackridge, P., & Φιλιππάκη-Warburton, E. (2013). *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας* (16η Έκδοση ed., Vol. E). Αθήνα: Πατάκης.
- Mackridge, P. (1999). *Νεοελληνική Γλώσσα. Καθημερινή*.
- Mackridge, P. (2012). *Λογοτεχνία και γλωσσικό ζήτημα, 1900-1967*. (A. Kastrinaki, Ed.) Retrieved Ιανουάριος 2018, from <http://www.academia.edu>: http://www.academia.edu/8167216/Λογοτεχνία_και_γλωσσικό_ζήτημα_1900-1967
- Saussure, F. (1979). *Μαθήματα γενικής γλωσσολογίας*. (Α. Φώτης, Trans.) Αθήνα: Παπαζήση.
- Αναγνωστοπούλου, Ί., & Μπουσουνη-Γκεσούρα, Λ. (2006). *Το λέμε σωστά; Το γράφουμε σωστά*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ανδρουτσόπουλος, Γ. (1999, Σεπτεμβριος 05). Από τα φραγκοχιώτικα στα greeklish. *Το Βήμα*. Retrieved Φεβρουάριος 26, 2018, from <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=114039>
- Αννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη. (1986). Η νεολογία στην κοινή νεοελληνική. *Επιστημονική Επετηρίδα της φιλοσοφικής σχολής*(65).
- Βαρδιαμπάσης, Ν. (1997). *Ιστορία μιας λέξης* (Vol. III). Αθήνα: Λιβάνη.
- Γλέζος, Μ. (1977). *Το φαινόμενο της αλλοτρίωσης στη γλώσσα*. Αθήνα: Βέγας.
- Γληνός, Δ. . (1971). *Έθνος και γλώσσα*. Αθήνα: Πελεκάνος.
- Δελβερούδη, Ρ. (2001). Γλωσσική ποικιλία. In Α.-Φ. Χριστίδης (Ed.), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα* (pp. 54-57). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Θεοδωροπούλου, Μ., & Παπαναστασίου, Γ. (2001). Το γλωσσικό λάθος. In Α.-Φ. Χριστίδης (Ed.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη γλώσσα* (pp. 199-202). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Ιμβριώτη, Ρ. (1985). *Παιδεία και κοινωνία* (4η Έκδοση ed.). Αθήνα: Σύγχρονη εποχή.

- Καρζής, Θ. (1991). *Τα σωστά ελληνικά* (3η Έκδοση ed.). Αθήνα: Φιλιππότης.
- Καψάλης, Γ, Δ. (2003). *Μελέτες παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Καψωμένος, Σ. Γ. (2003). *Από την ιστορία της ελληνικής γλώσσας*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Κική, Ν. (2001). Γλωσσική Αλλαγή. In Α. Χριστίδης (Ed.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη γλώσσα* (pp. 40-44). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Κοπιδιάκης, Μ. Ζ. (2010). *Ιστορία της ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Κούτρας, Σ. Κ. (2005). *Πειστικός Λόγος* (Vol. I). Αθήνα: Σαββάλας.
- Κούτρας, Σ. Κ. (2005). *Πειστικός Λόγος* (Vol. II). Αθήνα: Σαββάλας.
- Κωνσταντίνου, Χ. Ι. (2015). *Το καλό σχολείο, ο ικανός εκπαιδευτικός και η κατάλληλη αγωγή ως παιδαγωγική θεωρία*. Αθήνα: Gutenberg- Γιώργος & Κώστας Δάρδανος.
- Λυπουρλής, Δ. (1994). *Γλωσσικές Παρατηρήσεις*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Μανδαλά, Μ. (1991). *Ελληνικό Λεξικό: Ορθογραφικό, ερμηνευτικό, ετυμολογικό, συνωνύμων, αντιθέτων, κύριων ονομάτων* (4η Έκδοση ed.). Αθήνα: Τεγόπουλος-Φυτράκης.
- Μαρκαντωνάτος, Α. Γ. (2013, Φεβρουάριος 10). Η γλώσσα και τα λάθη. *Το Βήμα*. Retrieved Μάρτιος 2018
- Μήτσης Ν. . (2017). Τα συνήθη γραμματικά λάθη των φυσικών ομιλητών της κοινής νέας Ελληνικής. *4ο Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο*. Σύρος.
- Μήτσης, Ν. (1996). *Διδακτική του γλωσσικού μαθήματος - Από τη γλωσσική θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μήτσης, Ν. (2004). *Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (1822-1993)*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μήτσης, Ν. (2013). Η διδασκαλία του λεξιλογίου στο δημοτικό σχολείο μετά την επίσημη αναγνώριση της δημοτικής γλώσσας- συντομη καταγραφή των σχετικών δεδομένων και εξελίξεων. In Ν. Τσιτσανούδη-Μαλλίδη (Ed.), *Γλώσσα και σύγχρονη (πρωτο)σχολική εκπαίδευση. Επίκαιρες προκλήσεις και προοπτικές* (pp. 26-46). Αθήνα: Gutenberg.

- Μήτσης, Σπ. Ν. (2004). *Η διδασκαλία της γλώσσας υπό το πρίσμα της επικοινωνιακής προσέγγισης. Εισαγωγή στη θεωρία και τις τεχνικές του επικοινωνιακού μοντέλου* (1η Έκδοση ed.). Αθήνα: Gutenberg.
- Μοσχονάς, Α. Σ. (2008, Απριλίου 13). Γλώσσα και μμε. *Καθημερινή*. Retrieved Μάρτιος 2018, from <http://www.kathimerini.gr/319179/article/politismos/arxeio-politismoy/glwssa-kai-mme>
- Μπαμπινιώτης, Γ. (1994). *Ελληνική Γλώσσα: Παρόν, Παρελθόν και Μέλλον*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Θεωρητική Γλωσσολογία* (2η Έκδοση ed.). Αθήνα: Ρωμανός.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2010). *Διαλογισμοί για τη γλώσσα και τη γλώσσα μας* (2η Έκδοση ed.). Αθήνα: Καστανιώτης.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2011). *Οδηγός Νηπιαγωγού - Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί - Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2011). *Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας, της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας & Γραμματείας στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Παπαδοπούλου Σμαράγδα. (1999β). Μπορεί η γλώσσα να διαμορφώσει συνειδήσεις;. *Επιστημονική Επετηρίδα του Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε Ιωαννίνων*(12), pp. 157-180.
- Παπαδοπούλου, Σ. (1999α). Η γραπτή έκφραση στη διδακτική της γλώσσας. *Επιστημονική Επετηρίδα του Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε Ιωαννίνων*(12), pp. 135-156.
- Παπαδοπούλου, Σ. (2000). *Η Ολική Γλώσσα στη Διδακτική της Γλωσσικής Έκφρασης για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθύτω- Γιώργος Δαρδάνος.
- Παπαδοπούλου, Σ. (2004). *Η μάθηση της ορθογραφίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Παπαδοπούλου-Μανταδάκη, Σ. (2003). *Της γλώσσας τα καμώματα*. Ιωάννινα: Πανεπιστημιακό Τυπογραφείο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
- Παπαζαφείρη, Ι. (1993). *Λάθη στη χρήση της γλώσσας μας* (7η Έκδοση ed.). Αθήνα: Σμίλη.
- Παπαναστασίου, Γ. (2001). Γλώσσα και ορθογραφία. In Α. Χριστίδης (Ed.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

- Παπαναστασίου, Μ. Θ.-Γ. (2001). Το γλωσσικό λάθος. In Α. Χριστίδης (Ed.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη γλώσσα* (pp. 199-202). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Παρλαμάς, Μ. Γ. (1986). *Από τη ζωή των λέξεων*. Αθήνα: Δόμος.
- Περικλής, Π. (2001). Προφορικός και γραπτός λόγος. In Α. Χριστίδης (Ed.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Πέτρου Δημοσθ. Δημοσθένους. (2010). *Λάθος ή σωστό; Απόψεις για τα πολλά, απ'όσα λανθασμένα λέγονται και γράφονται*. Γιάννενα.
- Πολίτης, Π. (2001). Μέσα μαζικής ενημέρωσης: το επικοινωνιακό πλαίσιο και η γλώσσα τους. In Α. Χριστίδης (Ed.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (pp. 114-120). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Ράλλη, Α. (2011). *Η σύνθεση των λέξεων* (2η Έκδοση ed.). Αθήνα: Πατάκης.
- Ρέττος, Μ. (2017, Μάρτιος 20). *Υφίσταται σήμερα «γλωσσικό ζήτημα»*;. Retrieved Απρίλιος 2018, from Ινστιτούτο Συντηρητικής Πολιτικής: <https://inspol.gr/2017/03/20/655230/>
- Σετάτος, Μ. (1991). Τα γλωσσικά λάθη και η αντιμετώπισή τους. *Φιλολόγος*(63), pp. 26-28.
- Σετάτος, Μ. (1994). *Γλωσσολογικές μελέτες*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Σταυρίδη-Πατρικίου, Ρ. (2001). Το γλωσσικό ζήτημα. In Α. Χρηστίδης (Ed.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (pp. 155-159). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής γλώσσας.
- Τομπαΐδης, Δ. (1985). *Γλωσσογραφία*. Αθήνα: Επικαιρότητα.
- Τριανταφυλλίδης, Μ. (1921). *Πριν καούν - Η αλήθεια για τα αναγνωστικά της δημοτικής*. Αθήνα: Ανατύπωση από το Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου.
- Τριανταφυλλίδης, Μ. (1941). *Νεοελληνική Γραμματική*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
- Τσιτσανούδη - Μαλλίδη, Ν. (2006). *Η γλώσσα των ειδήσεων: Μια στάση απατηλής οικειότητας*.. Αθήνα: Εμπειρία Εκδοτική.
- Τσιτσανούδη - Μαλλίδη, Ν. (2011). *Η γλώσσα των ΜΜΕ στο σχολείο*. Αθήνα: Λιβάνη.

- Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Ν. (2012). «Αγανακτισμένων συνθήματα: Γλωσσικές πραγματώσεις και ιδεολογικό πλαίσιο» Γλώσσα και Λογοτεχνία στην εποχή της κρίσης, «Νέα Παιδεία». *Quarterly review on educational research*(143), pp. 47-64.
- Φράγκος, Χ. (1983). *Παιδαγωγικές έρευνες και εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: University Studio press.
- Φωκάς, Ν. (1991). *Το γλωσσικό μας πρόβλημα είναι εξωγλωσσικό*. Αθήνα: Ερμείας.
- Χάρης, Γ. Η. (2003). *Δέκα μύθοι για την ελληνική γλώσσα*. Αθήνα: Πατάκης.
- Χρηστίδης, Α.-Φ. (2002). *Όψει της γλώσσας*. Αθήνα: Νήσος.
- Χριστοδούλου, Γ. Α. (2010). Ακραίοι αρχαϊστές και καθαρολόγοι. In Μ. Κοπιδάκης (Ed.), *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας* (pp. 224-225). Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Παράρτημα

1. Η ελληνική υπηρεσία του BBC ανάρτησε online την ερώτηση «**Κινδυνεύει η ελληνική γλώσσα από την πληθώρα των ξένων λέξεων στο Διαδίκτυο;**» ενώ παρότρυνε τους χρήστες να διατυπώσουν την άποψή τους σχετικά με το θέμα, το διάστημα Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2001). Ασφαλώς, πρόκειται για έρευνα αρκετά παλαιά σε σχέση με τα σημερινά δεδομένα, ωστόσο έχει ενδιαφέρον να παραθέσουμε κάποιες από τις απόψεις των χρηστών:

- ✓ «**Ασφαλώς και κινδυνεύει! Ο πλούτος του λεξιλογίου της χρησιμοποιείται όλο και λιγότερο και υπονομεύεται από την αθρόα εισαγωγή αγγλικών όρων. Επιχειρήματα του τύπου ότι, και στο Μεσαίωνα χρησιμοποιούνταν ως *lingua franca* τα λατινικά χωρίς όμως να επικρατήσουν, δεν ευσταθεί.** **Ιωάννης Καρκάνης (Νέο Δελχί, Ινδία)**
- ✓ «**Νομίζω ότι άφθονες ελληνικές λέξεις υποκαθίστανται από ξένες (των οποίων την έννοια συνήθως δεν γνωρίζουμε). Χρησιμοποιώντας ξένες λέξεις, ξεχνάμε τη γλώσσα μας και είναι λυπηρό, γιατί είναι μια πάμπλουτη γλώσσα.** **Θάλεια Μαρλάντη (Αθήνα)**
- ✓ «**Δεν κινδυνεύει απο τις ξένες λέξεις αλλά από τους "έλληνες" που νομίζουν ότι μιλούν ελληνικά χρησιμοποιώντας λεξιλόγιο χιλίων (το πολύ) λέξεων και διαχωρίζουν τα ομηρικά απο τα σημερινά (πως λέμε σήμερα το υδατογράφημα? νεροσήμαδο?)**». **Παναγιώτης Ντούφας (Αθήνα)**
- ✓ «**Νομίζω ότι η ελληνική γλώσσα κινδυνεύει να συρρικνωθεί, λόγω της τεχνολογικής εποχής που ζούμε και των υποχρεωτικών τεχνικών ορολογιών που είμαστε υποχρεωμένοι να χρησιμοποιούμε.** **Απόστολος Πατσιαβούρας (Σπαρμός Ελασσόνα)**

✓ «Η ελληνική γλώσσα δεν κινδυνεύει. Είναι τόσο πλούσια και ιστορικά αναλλοίωτη σε σχέση με άλλες διαλέκτους ή γλώσσες που προσωπικά νομίζω ότι δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας. Προβλήματα θα υπάρξουν αλλά θα είναι παροδικά». **Αντώνης Μιχαλόπουλος (Αθήνα)**

✓ «Δεν καταλαβαίνω γιατί πρέπει να θεωρήσουμε ότι υπάρχει κίνδυνος από την εξέλιξη μιας γλώσσας, ακόμη και εάν αυτό σημαίνει τη χρήση ξένων λέξεων σε μεγάλο βαθμό. Η γλώσσα είναι απλώς μια εξελιγμένη δυνατότητα του ανθρώπου σε σχέση με τα άλλα ζώα, ένα προηγμένο εργαλείο, που χρησιμοποιούμε για να επικοινωνήσουμε. Η γλώσσα δεν είναι αυτοσκοπός αλλά βοήθημα και σαν τέτοιο πρέπει να την εξετάζουμε. Άλλωστε, έχοντας σπουδάσει επικοινωνία, θυμάμαι όλους τους καθηγητές μου να μας λένε, ότι επιτυχημένη επικοινωνία είναι αυτή που καταφέρνει να κάνει τον παραλήπτη του μηνύματος να κατανοήσει το μήνυμα. (...) Εάν λοιπόν χρησιμοποιώντας ξένες λέξεις πετυχαίνουμε να μας κατανοήσουν περισσότεροι ή τέλος πάντων αυτοί που θέλουμε να μας κατανοήσουν τότε ο στόχος μας επιτυγχάνεται. Επειδή δε, πρέπει να μάθουμε όλοι μας να «μην κάνουμε αυτό που δεν θέλουμε να μας κάνουν», στη περίπτωσή μας θα πρέπει να αποδεχθούμε τις νέες ξένες λέξεις που εισάγονται στο λεξιλόγιο μας από τη σημερινή άνθηση της τεχνολογίας σε πολιτισμούς με διαφορετική γλώσσα όπως αυτοί οι πολιτισμοί αποδέχθηκαν και στην πορεία ενσωμάτωσαν στη γλώσσα τους τις λέξεις του δικού μας, πρωτοπόρου σε αρχαιότερους χρόνους, πολιτισμού, πράγμα για το οποίο όλοι αυτοί που δεν θέλουν την εισαγωγή ξένων λέξεων νιώθουν υπερήφανοι. Έτσι και εμείς πρέπει να αποδεχθούμε την εισαγωγή των νέων λέξεων αυτούσιων ή εξελληνισμένων.

Σε τελική ανάλυση η γλώσσα μας, όπως κάθε γλώσσα, έχει εξελιχθεί στο πέρασμα του χρόνου δίνοντας και παίρνοντας από άλλες γλώσσες και φαντάζομαι ότι το ίδιο ζήτημα έχει τεθεί πολλές φορές στο παρελθόν σε αντίστοιχες περιπτώσεις.

(...)θα ήθελα τελειώνοντας να σας θέσω τρία πρακτικά παραδείγματα που υποστηρίζουν τις απόψεις που σας εξέθεσα :

1. Ένας φίλος μου που δε γνωρίζει αγγλικά μπορεί να χρησιμοποιήσει τις δυνατότητές του pc του στο internet μόνο σε μικρό βαθμό αλλά καταφέρνει πολύ καλά να κατανοήσει ότι αφορά θέματα software και οδηγιών χρήσης του υπολογιστή του καθώς η σχετική ορολογία περιέχει σε μεγάλο βαθμό αγγλικές λέξεις που τις μάθαμε όλοι γιατί τις χρησιμοποιούν αμετάφραστες κατά κόρον οι χρήστες υπολογιστών.

2. Εάν έχετε ποτέ ακούσει αγρότες να μιλάνε και είστε κάτοικος πόλης που γεννήθηκε και μεγάλωσε σε αυτή δύσκολα θα καταλάβατε τι λένε καθώς το λεξιλόγιό τους περιέχει όρους που δεν τους μάθαμε γιατί ποτέ δεν τους χρειαστήκαμε και εάν αποφασίζαμε ποτέ να γίνουμε αγρότες θα ήταν απαραίτητοι για την επικοινωνία μας. Το ίδιο πρέπει να κάνουν όλοι και με τους όρους της νέας τεχνολογίας που συγκυριακά τυχαίνει να έχει εξελιχθεί από ξενόγλωσσους πολιτισμούς.

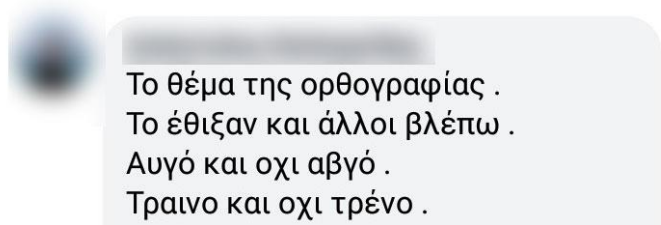
3. Σε μια παλαιότερη δουλειά μου που είχα προσληφθεί ως διευθυντής marketing ο γενικός διευθυντής, που ήταν «λάτρης της ελληνικής γλώσσας» μου είπε να γράψω στην businesscard μου «διευθυντής αγοραλογίας» και του απάντησα ότι θα πρέπει να δίνω σε κάθε πελάτη μαζί με την κάρτα μου και ένα λεξικό του Φυτράκη».

Σπύρος Τριβιζάς (Αθήνα)

2. Το καλοκαίρι του 2018, η ανερχόμενη ηθοποιός Νατάσσα Εξηνταβελόνη ανέβασε στη σελίδα της στο Facebook ένα βίντεο, μέσα από το οποίο σατιρίζει κάποια από τα γνωστότερα λάθη που κάνουμε όλοι (λιγότερο ή περισσότερο). Παριστάνοντας την αυστηρή καθηγήτρια αναφέρθηκε σε λάθη όπως η αύξηση που διατηρείται στην προστακτική λ.χ. ανέπνεε αντί ανάπνεε και της τάσης ορισμένων για «υπερδιόρθωση» ή προσπάθεια για ομιλία που αποπνέει «εξυπνάδα» που τελικά καταλήγει σε φιάσκο. Το περιεχόμενο του βίντεο μπορεί να βρεθεί για τα μέλη της πλατφόρμας στο σύνδεσμο: <https://www.facebook.com/840065749361164/videos/1974724432561951/>

Ανέλιδα, όπως και η ίδια αναφέρει, το βίντεο αυτό έλαβε τεράστιες διαστάσεις στο ευρύ κοινό και έγινε viral στο διαδίκτυο. Στο τέλος του καλοκαιριού επανήλθε με δύο νέα βίντεο, αναφερόμενη στο πρώτο στην αγανάκτηση που ένιωσε όταν άκουσε μια μαθήτριά της στο σούπερ μάρκετ να ζητά ένα «πλήρες γάλα», αγνοώντας πλήρως τη διδασκαλία της για τα δικατάληκτα επίθετα. Το περιεχόμενο του βίντεο μπορεί να βρεθεί για τα μέλη της πλατφόρμας στο σύνδεσμο: <https://www.facebook.com/840065749361164/videos/304533830354906/>

Το πιο ενδιαφέρον ωστόσο, ήταν πως μετά τη συμμετοχή παραπάνω από 3000 χρηστών, μέσα από σχόλια, η ηθοποιός ζήτησε από του ακολούθους να παρατηρήσουν και να προτείνουν κάποια από τα λάθη που ακούν ή κάνουν οι ίδιοι, ώστε να επανέλθει με νέο βίντεο. Έτσι προέκυψε ένας καταγισμός σχολίων με προτάσεις για λάθη που οι χρήστες ήθελαν να δουν σε βίντεο. Οι εικόνες που ακολουθούν είναι χαρακτηριστικές:

Το θέμα της ορθογραφίας .
Το έθιξαν και άλλοι βλέπω .
Αυγό και οχι αβγό .
Τραινο και οχι τρένο .

Κι ένα βιντεάκι με το "χειρουργός" παρακαλώ, που τον έχουν κάνει να φαίνεται σαν ραδιούργος, πανούργος, κακούργος!!! 😊 keep going

3 εβδομάδες Μου αρέσει! Απάντηση

Είναι πολλοί, μα πάρα πολλοί, εκνευριστικά πολλοί, αυτοί που δίνουν ραντεβού "στις μία η ώρα". Νομίζω θα σου πάει πολύ το θέμα αυτό!!! Είσαι υπέροχη!

2 εβδομάδες Μου αρέσει! Απάντηση

Πες καλέ για τα "ποια", "ποιο" κλπ...δεν μπορώ άλλο να βλέπω γραμμένο "πιο είναι αυτό;" ΟΧΙ ΑΛΛΟ... Καθώς επίσης κ το διαχωρισμό των πολλή,πολύ κλπ ..λοιπον!! λίγο έλεος παιδια εν πάση περιπτώσει

2 εβδομάδες Μου αρέσει! Απάντηση

Τα στυλά, το τηλεκοντρόλ, τα καπουτσίνα και οι φρεντοι..Ε καταλαβες που το παω..Φιλια στο πολυμπριζο..Ακου μπαλαντεζα τρελοκομειο.

2 εβδομάδες Μου αρέσει! Απάντηση

👍 😊 ❤️ και 9.821 ακόμη > ❤️

Τέλος, όσον αφορά την αύξηση στην Προστακτική Ενεστώτα. Μην τρελαίνεσαι, καλέ μου συνάνθρωπε, ανέπνεε και διάβαζε Καβάφη πού και πού.

Επέστρεφε συχνά και παίρνε με
Αγαπημένη αίσθησις
Επέστρεφε και παίρνε με.
Όταν ξυπνά του σώματος η μνήμη
Κι επιθυμιά παλιά
ξαναπερνά στο αίμα,
Όταν τα χείλη και το δέρμα ενθουμούνται
Κι αισθάνονται τα χέρια
σαν ν' αγγίζουν πάλι.

Επέστρεφε συχνά και παίρνε με τη νύχτα,
Όταν τα χείλη και το δέρμα ενθουμούνται

👍 ❤️ 😊 38

Γράψτε ένα σχόλιο...

Θέλω να επικεντρωθείς σε φράσεις και αποφθεύγματα που συνεχίζουν να τα χρησιμοποιούν λανθασμένα όπως το "νους υγιής εν σώματι υγεί" που το κατακρεουργούν, το "εξ απαλών ονύχων" που κανείς δεν το χρησιμοποιεί σωστά, το "κατ' αρχάς" και "κατ' αρχήν", το "από ανέκαθεν" που το ακούω και βγάζω φλύκταινες και το "παν μέτρον άριστον". ΜΕΤΡΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ. ΧΩΡΙΣ ΤΟ ΠΑΝ.

❤️ 1

2 εβδομάδες Μου αρέσει! Απάντηση

Na τονίσεις την σωστή χρήση του συγκριτικού βαθμού , για αυτούς που βάζουν ταυτόχρονα και κατάληξη στο επίθετο και το πιο μπροστά... Κάντο και θα είναι ΠΙΟ ωραιότερο από τα άλλα 😊😊

2 εβδομάδες Μου αρέσει! Απάντηση

Na τα εκατοστίζεις!!! ή Na τα εκατοστήσεις!!! Βαρέθηκα να βλέπω τη λανθασμένη γραφή (τη 2η) 😊😊😊

2 εβδομάδες Μου αρέσει! Απάντηση

Θέλω να επικεντρωθείς σε φράσεις και αποφθεύγματα που συνεχίζουν να τα χρησιμοποιούν λανθασμένα όπως το "νους υγιής εν σώματι υγεί" που το κατακρεουργούν, το "εξ απαλών ονύχων" που κανείς δεν το χρησιμοποιεί σωστά, το "κατ' αρχάς" και "κατ' αρχήν", το "από ανέκαθεν" που το ακούω και βγάζω φλύκταινες και το "παν μέτρον άριστον". ΜΕΤΡΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ. ΧΩΡΙΣ ΤΟ ΠΑΝ.

2 εβδομάδες Μου αρέσει! Απάντηση

ΣΕ ΙΚΕΤΕΥΩ ΝΑΤΑΣΑ

«Πολύ ζέστη»
«Δύο χιλιάδες ευρώ είναι
δικές σου»
«Ανθρώποι»
«Κάνε ότι θες»
«Να παράξω» (να παραγάγω)
(υποτακτική αορίστου)
«Εσύ παρήγγειλε ό,τι θες»
«Η απάντηση είναι προφανές»

2 εβδομάδες

Μου αρέσει!

Απάντηση

Αποποίηση Ευθυνών

Η σελίδα στην πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης ανήκει αποκλειστικά στη δημιουργό της όπως και τα πνευματικά δικαιώματα ή κέρδη που τυχόν προκύπτουν από αυτή.

Τα σχόλια που εμπεριέχονται στην παρούσα εργασία υπάρχουν ελεύθερα στο διαδίκτυο και δεν αποτελούν προϊόντα υποκλοπής. Η χρήση τους αφορά την χρήση για την παρούσα εργασία σε ακαδημαϊκό επίπεδο και μόνο.

Τα στοιχεία των χρηστών έχουν παραποιηθεί με σκοπό την διατήρηση της ανωνυμίας.

3. «Πολιτισμός - Πολίτης»

Από τον διαδικτυακό ιστότοπο της σελίδας: <http://www.politismospolitis.org/archives/338>. Το άρθρο αφορά τη χρήση λέξεων, εκφράσεων ή ακόμα και δημοσιεύσεων που καταλήγουν σε σολοικισμούς.

❖ ΟΛΥΜΠΙΑΚΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΤ

Από τον Νίκο Μοσχονά

@ «**Τρεισήμισυ εκατομμύρια**» ανέκραζαν περιχαρείς οι παρουσιαστές της NET στη μετάδοση της τελετής έναρξης των Ολυμπιακών του Πεκίνου. Όμως τα εκατομμύρια όταν είναι ένα περισσότερα από δύο είναι **τρία** ως ουσιαστικό ουδετέρου γένους και αν είναι και μισό ακόμη, τότε γίνονται **τριάμισυ και όχι τρεισήμισυ. Πάλι δεν προσέχαμε στο σχολείο, ε;**

@ Ένα «**Αρχιπέλαγο**» διακοσίων νησιών στον Ειρηνικό μας πληροφόρησαν πως είναι μια χώρα. Γιατί δε λένε τότε και «**Αιγαίο Πέλαγο**»;

@ Η αντιπροσωπία της Κούβα είχε «**τεράστιους αθλητές**». Καλέ τρομάξαμε! Παρότι δεν προσδιόρισαν αν σε ύψος ή πάχος. Εκτός κι αν εννοούσαν πολυάριθμη αντιπροσωπεία. Να είναι λέτε αυτό, ώστε να ξεφοβηθούμε;

@ Ο λαμπαδηδρόμος «**έτρεχε με αργά βήματα**». Πάντως, κούτσα-κούτσα τα κατάφερε να ...τρέξει αργά και να φτάσει να παραδώσει τη δάδα στον επόμενο!

@ Μας πληροφόρησαν επίσης οι τρεις φωστήρες της τρισηλίου κρατικής τηλεόρασης ότι η Πορτογαλία έχει νόμισμα το «**Εσκούδο**». Τι μαθαίνεις καμιά φορά, όταν καλοπληρώνεις τους μονίμους κρατικούς υπαλλήλους! Κι εμείς που νομίζαμε πως η χώρα, ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει κόψει από το 2002 εκείνα τα ωραιότατα **ευρώ**, που κυκλοφορούν και στην Ελλάδα...

Όσο για την Ανδόρα, μάθετε ότι εξακολουθεί να είναι «**Πριγκηπάτο**», παρότι από το 1993 το Πολίτευμά της είναι Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Γιατί η ΕΡΤ δεν βάζει ένα επιπλέον χαρακτήρα στους λογαριασμούς της ΔΕΗ, ώστε να μπορέσει να αγοράσει την αναθεωρημένη ΔΟΜΗ; Με τις εφημερίδες την μοιράζουν τώρα πια!

Επιπλέον:

@ Η συνάδελφος του συνάδελφου είναι κι αυτή συνάδελφος κι όχι συναδέλφισσα.

@ Λέμε «ανεξαρτήτως φύλου», κι όχι ανεξαρτήτου φύλου» ή «ανεξαρτήτως εθνικότητας» κι όχι «ανεξαρτήτου εθνικότητας».

@ «Ποιούμαι την νήσσαν» είναι το σωστό κι όχι «ποιώ την νήσσαν», όπως θα λέγαμε «προσποιούμαι την νήσσαν». Εκτός κι αν έχουμε σκοπό να κάνουμε μια πάπια με πορτοκάλι.

@ Δεν λέμε «τρέχω το θέμα» αλλά «επισπεύδω το θέμα» ή «προωθώ το θέμα» ή «επιταχύνω το θέμα».

@ Κάνουμε «Πρόσκληση σε συγκέντρωση» κι όχι «κάλεσμα σε μάζωση».

@ Ο θάνατος δεν μπορεί να είναι «στιγμιαίος», αλλά ακαριαίος. Το στιγμιαίο είναι νομικός όρος και αφορά έγκλημα, *στιγμιαίο έγκλημα*.

@ Αλείβω γράφεται με –ει. Όμως αλοιφή με –οι.

@ Αμείβω γράφεται με –ει. Όμως αμοιβή με –οι.

@ Άλλο κατ' αρχήν κι άλλο κατ' αρχάς. Το κατ' αρχήν σημαίνει κατά βάσιν, στα βασικά του σημεία. Το κατ' αρχάς σημαίνει αρχικά, στην αρχή. Μπορεί δε να αντικατασταθεί από το «πρώτα». Πχ. Συμφωνώ κατ' αρχήν μαζί σου, αλλά στις λεπτομέρειες διαφωνώ. Κατ' αρχάς ας δούμε ποιο είναι το πρόβλημα.

@ Το επίρρημα πριν συνοδεύεται από το από. Πχ. Πριν από λίγο και όχι «Πριν λίγο». Πριν από χρόνια και όχι «Πριν χρόνια».

@ Εξ οικείων τα βέλη: Δικοί μας άνθρωποι μας επιτίθενται. Δεν λέμε «Εξ ιδίων τα βέλη».

@ Εξ ιδίων τα αλλότρια: Με υπόδειγμα τον εαυτό μας βγάζουμε συμπεράσματα για τους άλλους. Θεωρούμε πως οι άλλοι πράττουν όπως κι εμείς.

@ «Μη με ερίζετε» (τηλεόραση). Μην τον ερίζετε, μπορείτε όμως να τον αερίζετε.

@ «Είναι τύπος και υπογραμμών» (συνδικαλιστής οδηγός ταξί)

@ «Ακόμη κι αν είσαι ο Αβραάμ Πάπας» 'Όχι ο Ισαάκ, αυτός είναι άλλος !
(συνδικαλιστής οδηγός ταξί)

@ «Από το υπουργείο διέρρευσαν την είδηση...» (δημοσιογράφος). Καθημερινά φαίνεται τις διαρρέουν τις ειδήσεις, αφού δεν υπάρχει ημέρα που να μην το ακούσει κανείς στην τηλεόραση.

@ «Πρόκειται για αντιβιοτικό ευρέου φάσματος» (τηλεόραση). Υπάρχουν προφανώς και ιρανού φάσματος, αιγυπτιακού κλπ! Αλλά τα ευρέου φάσματος είναι τα καλύτερα, να το ξέρετε!

@ «Μιλάμε για ακάρεα που υπάρχουν παντού• αλλά αυτό το ακάρεο το βλέπουμε;» (Τηλεοπτικός αστήρ, που φροντίζει για την υγεία μας, όχι τη γλωσσική συνήθως. / τηλεόραση βεβαίως) Κι είναι κι αρχαία λέξη το «άκαρι». Άλλο άκαρι, άλλο κάρυ κι άλλο κάρο.